

Innst. O. nr. 45

(1999-2000)

Innstilling fra justiskomiteen om lov om endringer i rettergangslovgivningen m.m. (harmonisering av rettsmiddelfrister, effektivisering av bøtStraffen og endring av prosessreglene for Høyesterett m.m.)

Ot.prp. nr. 3 (1999-2000)

Til Odelstinget

1. HOVEDINNHOLDET I PROPOSISJONEN

Justisdepartementet forslår i proposisjonen endringer i rettergangslovgivningen m.m.

Kap. 3 gjelder endringer i sivilprosessen. Det viktigste forslaget er harmonisering av ulike rettsmiddelfristers lengde. Departementet foreslår at det skal være en felles rettsmiddelfrist på en måned for både anker og kjøremål.

I kapittel 4 foreslås i hovedsak forenklete regler for tvangsfullbyrdelse. Av forslagene kan nevnes styrking av kjøperens stilling ved tvangssalg, forenklet tvangssalg av pantsatt løsøre og presisering av saksøkerens rett til å kreve dekning av utestående leie og kostnader.

Kapittel 5 gjelder endringer i straffeprosessloven og fellesprosessen. Endringene er bl.a. en følge av toinstans reformen.

Kapittel 6 gjelder effektivisering av bøtStraffen. Forslagene gjelder bl.a. utvidet hjemmel for inndrivning av bøtStraff, og forlengelse av foreldelse av bøtStraff til 10 år. Kapittel 7 gjelder disiplinær- og tilsynsordningen for advokater, og i kapittel 8 foreslås noen endringer i rettergangsreglene for Høyesterett som tar sikte på å effektivisere saksbehandlingen i Høyesterett.

Kapittel 9 inneholder forslag om sikkerhetsstillelse ved odelsløsning, samt regler om forsinkelsesrente.

2. BAKGRUNNEN FOR LOVFORSLAGET

Bakgrunnen for lovforslaget er dels ulike høringsbrev, dels utredningen «Vurdering av domstolenes merarbeid ved tvangssalg etter loven av 1992» utarbeidet av en arbeidsgruppe.

I proposisjonen foreslås dessuten en rekke lovendringer av mer teknisk karakter.

Komiteens merknader

Komiteen ser at flere av de foreslåtte endringene i proposisjonen innebærer enklere måter å drive saksbehandling på i domstolene, og at dette forhåpentlig vil innebære noe mer effektiv og raskere behandling av noen saker. Komiteen viser til at mer effektiv og hurtigere saksbehandling i hele straffettskjeden er et mål som Stortinget ved flere anledninger har trukket fram som viktig i kampen mot kriminalitet, og ser derfor positivt på at man nå legger opp til flere konkrete endringer som forhåpentlig i praksis vil medføre forenklinger. Komiteen vil imidlertid også understreke at det er viktig å samtidig passe på at effektiviseringen ikke går på bekostning av rettsikkerheten.

3. ENDRINGER I SIVILPROSESSEN

3.1 Direktesending av prosesskriv

Partenes krav, uttalelser og bevis utenfor rettsmøte, skal som hovedregel settes frem gjennom prosesskriv. Prosesskriv innleveres til retten, hvis ikke annet er bestemt. Skal skriftet meddeles til andre eller forkynnes for andre, sørger retten for det. Denne regelen utelukker imidlertid ikke at en part også sender prosesskrivet direkte til motparten.

Departementet foreslår en lovregulering av direktesending av prosesskriv. Det vises til at dette vil være tidsbesparende.

Flere høringsinstanser stiller seg positive til en slik regulering. Enkelte er likevel i tvil om hvor stor avlastning en endring vil gi domstolene, og om en slik ordning er tilstrekkelig betryggende.

Departementet finner det klart hensiktsmessig at det gis regler om frivillig direktesending, men er noe mer i tvil om det er grunn til å gi regler om tvungen

direktesending, slik det i høringsbrevet ble foreslått for enkelte prosesskriv. Departementet foreslår en avdempet plikt til direktesending i form av en «bør»-regel som gir de enkelte domstolene stor frihet med hensyn til saksforberedelse og kontorrutiner. Tvungen direktesending avgrenses til advokater. Ordningen gjelder ikke for prosesskriv som skal forkynnes for motparten og dokumenter som reiser sak eller inneholder en uttalelse om bruk av rettsmidler, jf. tvistemålsloven § 123.

Komiteens merknader

Komiteen slutter seg til forslaget. Komiteen legger vekt på at det vil bli tidsbesparende og mer effektivt om partene selv sender kopi av prosesskriv direkte til motparten samtidig som det sendes domstolen. Det kan bety raskere framdrift av saken når motparten slipper å vente på at domstolen skal videresende prosesskrivet, og dessuten mindre arbeid for domstolene. Komiteen har også merket seg at det er ulik praksis på dette mellom domstolene, og at f.eks. ved Stavanger byrett har det vært praktisert slik i flere år med gode erfaringer. Komiteen forutsetter at dommeren likevel har en like aktiv ledelse av prosessen som i dag.

Komiteen ser det som fornuftig at krav om tvungen direkte sending bare skal stilles overfor advokater.

3.2 Harmonisering av ulike rettsmiddelfristers lengde

Den generelle fristen for å anke er to måneder, mens den for kjæremål er to uker, og for oppfrisking en måned. I tillegg er det fastsatt en rekke særlige rettsmiddelfrister.

I høringsbrev tok departementet opp spørsmålet om ikke den alminnelige ankefristen og den alminnelige kjæremålsfristen burde settes til en måned, samtidig som en del av særfristene ble avskaffet.

Høringsinstansene har ulike oppfatninger av hva som vil være den mest hensiktsmessige løsning. Et flertall av høringsinstansene går likevel inn for at den alminnelige fristen for anke og kjæremål bør være en måned.

Departementet foreslår at den alminnelige anke- og kjæremålsfristen i sivile saker skal være en måned. En rettsmiddelfrist på en måned vil være noe kort i visse saker, og unødig lang i andre. På den annen side vil en felles frist på en måned redusere behovet for lange kjæremålsfrister i særlige tilfeller, og føre til at en del problemer knyttet til valg av rettsmidler, fjernes.

Det vises til forslaget til endringer i tvistemålsloven §§ 360 og 398.

I høringsbrevet foreslo departementet videre å rydde opp i de ulike rettsmiddelfristene i sivilprosessen med utgangspunkt i den nye en-månedens fristen for

anke og kjæremål. Enkelte korte rettsmiddelfrister er det imidlertid fremdeles ønskelig å ha, f.eks. ved pålegg om vitneplikt for sakkyndig, samt en del avgjørelser etter konkursloven.

Alle høringsinstansene som uttalte seg, var positive til at mange særlige rettsmiddelfrister avskaffes.

Departementet foreslår en endring av særlige rettsmiddelfrister i samsvar med høringsbrevet. Endringen vil bl.a. gjelde fristen for krav om overskjønn etter skjønnsprosessloven, og for anke over dom i forlikrådet, som i begge tilfeller reduseres fra 2 måneder.

Komiteens merknader

Komiteen ser positivt på at man forenkler reglene om anke- og kjæremålsfrister, og i størst mulig grad setter samme frist for ulike rettsmiddelfrister. Komiteen slutter seg derfor til forslagene.

Endringene vil skape bedre oversikt for brukerne, og ikke minst vil man i større grad unngå rettstap fordi man har brukt feil rettsmiddel og dermed forholdt seg til feil frister. Komiteen har merket seg innvendingen mot en generell rettsmiddelfrist på en måned om at det kan være knapp tid i noen tilfeller, som når man søker å oppnå forlik eller avgjørelsen skal tas på flere nivåer i store selskaper eller i offentlig forvaltning. Komiteen regner med at drøftelsene rundt et forlik vil komme raskere i gang med en kortere frist. Kortere frister vil også stille større krav til mer effektiv behandling av sakene, særlig for større selskaper og i stat og kommune. En slik effektivisering hilser komiteen velkommen.

Komiteen viser til at for kjæremål, som i dag har en frist på to uker, vil en måned i de fleste tilfeller være unødig lang tid. Imidlertid har komiteen merket seg høringsinstansenes innspill om at for kjæremål vil det være i partens egen interesse å påkjøre så fort som mulig, og at fristen ofte ikke utnyttes fullt ut i dag heller. Komiteen ser derfor ingen grunn til å ikke innlemme også kjæremål i den generelle en-månedens fristen.

Komiteen slutter seg også til at de mange særlige rettsmiddelfristene samordnes til en måned, med unntak av de svært korte fristene, som er av en annen karakter og hensiktsmessig å opprettholde. Komiteen vil understreke at det er viktig at man ved eventuell framtidig revisjon av rettsmiddelfrister i andre lover, forholder seg til ønsket om at man i størst mulig grad samordner de ulike rettsmiddelfristene med den generelle en-månedens fristen.

3.3 Avgrensning av oppfylgingsvernet

Hovedregelen er at søksmål skal reises på det stedet saksøkte bor (hjemtinget).

Det er imidlertid ulike unntak fra dette utgangspunktet. Tvistemålsloven § 25 bestemmer således at søksmål om en forpliktelse som bygger på kontrakt,

kan reises i den rettskrets der forpliktelsen er oppfylt eller kan kreves oppfylt. Bestemmelsen ble endret i 1993. Endringen innebar en vesentlig utvidelse av muligheten til å reise sak på oppfyltingsstedet for pengeforpliktelser som bygger på kontrakt. Hovedregelen er at der annet ikke er avtalt, skal pengekrav oppfylles der kreditor bor eller har sitt forretningssted. Denne endringen var tilsiktet for å oppfylle kravene i Luganokonvensjonen.

Konvensjonen pålegger imidlertid ikke statene å ha regler om oppfyllingsverneting dersom saksøkte har hjemting i staten. Særlig ved pengeforpliktelser vil det være vesentlig mer byrdefullt for skyldneren enn for fordringshaver å føre saken et fremmed sted, og departementet foreslår derfor å avgrense oppfyllingsverneting slik at det ikke gjelder for søksmål om forpliktelser til å betale penger som bygger på kontrakt dersom saksøkte har hjemting her i riket. En rekke høringsinstanser støtter forslaget.

Komiteens merknader

Komiteen viser til at lovendringen i 1993 ble gjort for å oppfylle kravene i Luganokonvensjonen, men at vi ved å gjøre regelen gjeldende også for borgere med hjemting i Norge, går lenger enn det konvensjonen krever. Komiteen har merket seg at det er mer byrdefullt, særlig for skyldneren i avtaler om pengeforpliktelser, å måtte forholde seg til saksøkers verneting, og komiteen mener derfor at det både er naturlig og god forbrukerpolitikk å snevre inn regelen til bare å gjelde dersom saksøkte har hjemting utenfor riket.

3.4 Utvidet adgang til overprøving av saksomkostningsavgjørelser

En høyere rett har bare begrenset kompetanse til å overprøve underinstansens avgjørelser om saksomkostninger der selve saken ikke blir brakt inn for den høyere domstolen. Selv om kjæremålsinstansen kommer til at avgjørelsen om saksomkostninger er i strid med loven, kan den således ikke treffe ny avgjørelse, men må nøye seg med å oppheve avgjørelsen, og vise spørsmålet tilbake til ny behandling.

Departementet foreslår å endre tvistemålsloven § 181 slik at kjæremålsretten får adgang til å treffe realitetsavgjørelse om saksomkostninger der denne finner saken godt nok opplyst.

Alle høringsinstansene som uttaler seg om dette spørsmålet, med ett unntak, støtter forslaget. Borgarting lagmannsrett stiller seg skeptisk til den prosessøkonomiske vinningen ved en lovendring.

Komiteens merknader

Komiteen peker på at en utvidet mulighet for en høyere rett til å gjøre om avgjørelsen om saksomkostninger ved feil lovanvendelse, og ikke bare sende

den tilbake for ny behandling, vil innebære mye raskere avgjørelser og mindre arbeid. Komiteen støtter derfor forslaget. Komiteen har merket seg at avgjørelse bare skal tas dersom retten finner at saken er tilstrekkelig opplyst. Det er heller ikke en plikt for domstolen til å ta en slik avgjørelse, men en mulighet til å gjøre det.

3.5 Innkalling av vitner i sivile saker

Etter tvistemålsloven § 200 skal retten innkalle vitner ved forkynning av vitnestevning, om den ikke pålegger partene selv å sørge for innkallingen. I de senere årene har det blitt svært vanlig at domstolene benytter adgangen de har til å pålegge partene, det vil i praksis si prosessfullmektigene, å innkalle sine vitner.

Etter innspill fra Den Norske Advokatforening foreslo departementet i høringsbrev at retten som hovedregel skal overlate til advokatene å sørge for innkalling av vitnene, og for utfylling av vitnestevninger for de vitner som skal innkalles ved forkynning. Retten må fortsatt ta stilling til vitneplikten både materielt og geografisk.

Alle høringsinstansene som uttaler seg om dette, stiller seg positive til forslaget. Advokatens rett og plikt til å stevne vitner etter forslaget, gjelder bare de vitnene som han eller hun selv har tilbudt under saksforberedelsen.

Det vises til forslag om endringer i tvistemålsloven § 200 og domstolloven § 163 a.

Komiteens merknader

Komiteen viser til at en forkynning av vitnestevning fra retten er en mer tungvint og arbeidskrevende måte å kalle inn et vitne på, enn om parten selv sørger for innkallingen. Komiteen støtter derfor den foreslåtte endringen om at hovedregelen skal være at parten selv står for innkallingen, og viser til at dette også er mer i samsvar med praksis ved flere domstoler.

3.6 Vitners plikt til å opplyse om bosted

I straffesaker kan vitner under vitneavhør velge å opplyse om arbeidssted i stedet for bostedsadresse.

Departementet foreslår en tilsvarende endring for sivile saker, jf. tvistemålsloven § 215. Behovet for å kunne la være å opplyse om bostedsadresse er nok vesentlig mindre i sivile saker enn i straffesaker, men det kan unntaksvis være et stort behov også i slike saker.

Høringsinstansene stiller seg gjennomgående positive til forslaget.

Komiteens merknader

Komiteen viser til at en lignende endring ble gjort i straffeprosessloven i 1995, og at komiteen den gangen uttalte i Innst. O. nr. 34 (1994-1995) at en slik regel også kunne være relevant å innføre på det sivil-

rettslige området. Komiteen slutter seg til den vurderingen, og til den foreslåtte endringen. Komiteen peker på at for de sivile sakene vil det sannsynligvis ikke være så ofte at et vitne er utsatt for sjikane og trusler, slik at det er behov for å hemmeligholde adressen. Imidlertid kan det forekomme enkelte slike saker, og i disse sakene vil en offentlig kjent adresse være like belastende for vitnet. Komiteen kan ikke se at det er noen hensyn som taler imot å bruke dette tiltaket for å verne et vitne.

3.7 Åpning for at visse saker mot stat og kommune kan bringes inn for forliksrådet

Som en hovedregel må søksmål innledes ved at motparten innkalles til mekling i forliksrådet. Fra denne hovedregelen er det flere unntak, bl.a. for saker mot stat eller kommune.

Forbrukerrådet har tatt initiativ til at tvistemålsloven § 273 endres slik at også saker mot kommuner skal kunne bringes inn for forliksrådet.

Departementet tok i høringsbrev opp spørsmålet, og fremholdt bl.a. at den opprinnelige begrunnelsen om at det offentlige sjelden vil være innstilt på forlik, i dag neppe kan begrunne et generelt unntak for forliksmekling. Departementet åpnet for at krav mot både stat og kommune som utelukkende er av privatrettslig art, bør kunne bringes inn for forliksrådet, men var skeptisk til å åpne for forliksmekling i tvister om utøvelse av offentlig myndighet. Departementet stilte også spørsmål ved om forliksmekling i slike saker burde være frivillig eller tvungen.

De fleste høringsinstansene som uttaler seg om spørsmålet, er positive til at det åpnes for forliksmekling i visse saker mot stat og kommune. Mange av disse høringsinstansene er likevel kritiske til at «utelukkende privatrettslig art» skal være avgrensningskriteriet.

Departementet foreslår at visse saker mot stat og kommune kan bringes inn for forliksrådet, men at dette skal være frivillig for saksøker. Mekling i forliksrådet skal bare være utelukket i de saker som skal behandles etter kap. 30, dvs. ved søksmål om lovmessigheten av avgjørelser truffet under utøvelse av offentlig tjeneste, og ved forpliktelser i den offentlige tjeneste eller erstatningskrav i anledning av rettsstridig forhold i tjenesten.

Komiteens merknader

Komiteen understreker at det er svært viktig at man i flest mulig saker søker å komme fram til et forlik. Det vil som regel tjene saken, og ikke minst blir de ordinære domstolene mindre belastet. Komiteen støtter derfor prinsippet om at man også i søksmål som går mot stat og kommune kan benytte seg av mekling i forliksråd, og at dette er frivillig for søkeren. Komiteen er enig i at det neppe kan sies generelt at stat og kommune ikke vil være interessert i å

oppnå et forlik, tvert imot løses flere av sakene som er anlagt mot staten i minnelighet før hovedforhandling.

Komiteen er enig i det endelige forslaget til avgrensning. Saker av utelukkende privatrettslig karakter kan være vanskelig å definere, og sakene vil ofte være «blandingssaker». Komiteen er enig i at en mulighet til mekling bør foreligge også i saker som ikke kan sies å være kun av rent privatrettslig karakter.

3.8 Innkalling til mekling i forliksrådet selv om den som er innklaget, har godtatt klagerens påstand

Etter en lovendring i 1986 innkaller ikke forliksrådet til mekling dersom den som er innklaget, godtar klagerens påstand eller unnlater å inngi tilsvar. Forliksrådet avsier i tilfelle uteblivelsesdom eller dom i samsvar med godtagelsen. Tidligere ble partene innkalt til mekling selv om det ikke var noen reell tvist mellom dem. Bakgrunnen for endringen var å forenkle inkassosakene. En ulempe ved tilsvarsordningen er at en verdifull anledning for partene til å møtes forsvant. Noen forliksråd har innkalt til mekling dersom den som er innklaget har bedt om det. En slik praksis er vanskelig å forene med tvistemålsloven. Det har også hendt at den som er innklaget, hevder at han ikke godtar klagerens påstand fordi han ikke ser seg i stand til å betale. Klageren bruker da tid og penger til å forberede seg til en tvist som ikke eksisterer.

I høringsbrev tok departementet opp spørsmålet om tilsvarsordningen burde endres slik at forliksrådet skal innkalle til mekling etter krav fra en av partene, selv om det ikke er noen reell uenighet mellom dem.

Flertallet av høringsinstansene som uttaler seg om spørsmålet, er positive til endringer i tråd med dette, mens bl.a. Den norske Bankforening er skeptisk og uttaler at en slik ordning vil medføre ulemper for kreditor.

Departementet følger opp forslaget, jf. tvistemålsloven §§ 277, 278 og 288. Det bemerkes at dette er langt ryddigere enn at det skal være nødvendig for den som er innklaget å skape tvil om vedtakelsen av kravet for å oppnå mekling.

Komiteens merknader

Komiteen slutter seg til forslaget, idet komiteen viser til at hensikten med forliksrådet er mer enn å få fastslått kravet. Det skal også søkes å komme til enighet om hvordan kravet kan innfris. Partene har som regel hatt kontakt uten å ha greid å bli enige før forliksrådet bringes inn i bildet. Da kan det være formålstjenlig å bringe inn en tredjemann for å mekle om mulige løsninger. Komiteen mener dagens ordning er uheldig, idet det forekommer tilfeller hvor saksøkte bestrider kravet selv om hun egentlig er enig i det, for å oppnå å få saken inn for forliksrådet. Det medfører unødig arbeid fra motpartens side, som forbereder seg på en tvist som ikke finnes. Komiteen peker på at

et slikt møte vil medføre noe mer arbeid for saksøkeren, men at det da kan oppnås løsninger som gjør at kravet faktisk blir innfridd, og det er jo i saksøkers interesse.

3.9 Adgang for advokater m.fl. til å møte i forliksrådet

Før lovendringen i 1993 kunne verken advokater, personer med inkassobevilling eller ansatte hos disse, møte i forliksrådet. Nå kan i utgangspunktet alle myndige personer møte som forliksfullmektig. Vilkåret for å kunne benytte en fullmektig, er at parten selv ikke har personlig møteplikt etter tvistemålsloven § 278.

Reglene om bruk av medhjelpere i forliksrådet har i praksis vist seg å være mangelfulle. I høringsbrevet ble det fremholdt at forliksmeklingen fortsatt bør være en personlig mekling mellom partene uten medhjelpere, men tvistemålsloven burde endres noe i samsvar med den praksis som de fleste forliksrådene har fulgt. Det ble foreslått at som hovedregel trenger en part forliksrådets tillatelse for å kunne ha med medhjelpere under mekling. Den som ønsker å bruke advokat som medhjelper må varsle motparten. En part som ikke har personlig møteplikt, men som ønsker å møte sammen med en medhjelper, skal kunne gjøre det dersom han bor utenfor forliksrådskommunen.

Flere instanser støtter forslaget, men noen mener at innholdet bør gjøres lettere tilgjengelig.

Departementet mener at det ikke er tilrådelig å gå bort fra hovedregelen om personlig møteplikt i forliksrådet. Adgang til å ha med en medhjelper eller å la seg representere av en forliksfullmektig, bør i utgangspunktet bare gjelde der partene ikke har personlig møteplikt. Men når en part møter med medhjelper eller ved forliksfullmektig, tilsier rettferdighetshensyn at motparten kan møte med en medhjelper, og departementet foreslår det. Samtidig åpnes det for at forliksrådet i andre tilfeller kan avgjøre at en part kan møte med en medhjelper dersom forliksrådet godkjenner dette.

Departementet viser ellers til forslaget til endring i tvistemålsloven § 279.

Komiteens merknader

Komiteen ser at det er behov for å få en klargjøring av reglene rundt mulighet til å ha med medhjelper til mekling i forliksrådet, og ser derfor positivt på forslagene. Komiteen vil understreke at hele intensjonen bak forliksrådet og dets art, tilsier at utgangspunktet skal være personlig frammøte uten medhjelper. Det bør være partene personlig som vurderer løsninger og mulige kompromisser.

Komiteen viser imidlertid til dagens regel om at det ikke er oppmøteplikt når parten bor utenfor forliksrådskommunen, og at man da kan stille med fullmektig. Komiteen slutter seg til forslaget om at

man da kan velge om man selv også vil møte. Dessuten slutter komiteen seg til at man ut fra likhetsprinsipp må la den andre parten også få møte med medhjelper når den ene får det. Komiteen ser det også som en viktig sikkerhetsventil at forliksrådet i enkelte andre saker kan tillate medhjelper, for eksempel hvis styrkeforholdet mellom partene er ulikt, eller det kan synes nødvendig for å få skikkelig redegjort for saken.

3.10 Utvidet adgang til hovedforhandling i muntlig saksforberedende møte

Tvistemålsloven § 305 regulerer adgangen til å avsi dom allerede etter et muntlig saksforberedende møte. Dette kan enten begrunnes i at partene blir enige, eller at man i visse tilfeller går direkte over til hovedforhandling i det saksforberedende møtet. Når begge parter motsetter seg en slik fremgangsmåte, er det ikke adgang til direkte overgang, uansett hvor opplagt saken måtte være. En slik adgang ble foreslått i Ot.prp. nr. 49 (1986-1987), men fikk ikke støtte i Stortinget.

Departementet tok i høringsbrevet til orde for at forslaget fra 1987 burde tas opp på ny. En endring av § 305 kunne gi domstolene et hensiktsmessig virkemiddel til av eget tiltak å kunne påskynde behandlingen av enkle saker.

Høringsinstansene har ulike syn på dette spørsmålet.

Departementet ser det som viktig at domstolene gis hensiktsmessige redskaper til å unngå unødige tidsbruk og unødige kostnadskrevende prosesser, og følger opp forslaget. Departementet forutsetter at dommeren tar hensyn til en part som med rimelig grunn setter seg imot direkte overføring.

Komiteens merknader

Komiteen viser til at et saksforberedende møte kommer istedenfor utveksling av prosesskriv, som i en del tilfeller er en mer tungvint måte å forberede saken på. Komiteen understreker at formålet med et forberedende møte nettopp er å forberede saken, skaffe oversikt over den og legge rammer for den. I noen tilfeller er imidlertid saken så opplyst og oversiktlig allerede på dette stadiet, at det må ansees forsvarlig å gå direkte over i hovedforhandling, slik at dom kan falle etter dette møtet. Komiteen ser at dette er en god ordning, som gir en mer effektiv behandling av de ukompliserte og oversiktlige sakene.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Arbeiderpartiet, støtter forslaget om at dommeren skal kunne bestemme at et forberedende rettsmøte skal gå over i hovedforhandling selv om partene ikke er enige i dette. Flertallet legger vekt på at dommeren i enkelte saker vil ha en klar formening om hva sakens utfall vil bli, og at det i så fall er unødige forsin-

kende å skulle kreve separat senere hovedforhandling. En overgang til hovedforhandling med domsavsigelse vil spare partene for nye rettsmøter med de kostnader dette innebærer. Flertallet antar at den foreslåtte adgangen vil være mest aktuell i relativt ukompliserte saker og kan ikke se at partene i slike tilfeller er tjent med at domsavsigelse utsettes. Flertallet mener det er rimelig å forvente at partene er godt forberedt også til muntlige saksforberedende møter, og kan ikke se at en mulighet som foreslått skulle gi grunnlag for vesentlig økte forberedelser - og dermed kostnader - for partene. Flertallet peker i den forbindelse på at også dagens regler, der en av partene må samtykke før overgang til hovedforhandling, innebærer at partene må være forberedt på en slik mulighet. Flertallet er enig med Regjeringen i at det er behov for effektiviserende tiltak i domstolene.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet mener at det er en sikkerhet for skikkelig og forsvarlig behandling av sakene at dette bare kan gjøres der en eller begge partene er enige om at slik framgangsmåte skal følges, og går derfor imot forslaget om at hovedforhandling gjennomføres dersom begge parter motsetter seg det. Disse medlemmer slutter seg til det som ble sagt om dette i Innst. O. nr. 21 (1987-1988):

«Komiteen ... er i tvil om det er hensiktsmessig å lovfeste en adgang for retten til å bestemme direkte overgang til hovedforhandling når begge parter motsetter seg dette.

Komiteen antar at det som regel vil være betenkelig å beslutte direkte overgang til hovedforhandling når ingen av partene ønsker dette. Det vil neppe ofte være tilfelle at begge parter ønsker å trenere saken unødige. Komiteen ser derfor ikke noe stort behov for en slik regel ...»

Disse medlemmer viser også til at det sannsynligvis vil bli lagt ned unødvendig mye ekstraarbeid foran de saksforberedende møtene, når partene må være forberedt på at det kan bli hovedforhandling, noe som vil føre til dyrere rettshjelp.

Disse medlemmer peker på at ordningen bare vil være aktuell i et fåtall saker, og at effektiviseringspotensialet derfor er lite.

Disse medlemmer vil etter dette stemme imot endringen i tvistemålsloven § 305.

3.11 Utvidelse av området for obligatorisk forenklet rettergang

Reglene om forenklet rettergang i tvistemålsloven § 322 gjelder i gjeldssaker der tvistegjenstandens verdi ikke er større enn 20 000 kroner.

Departementet foreslår at «gjeldssaker» endres til «saker om formuesverdier». Bakgrunnen for at det ble vedtatt at ordningen bare skulle gjelde for gjeldssaker, var at det i andre saker om formuesverdier kunne være

vanskelig å fastslå hva som er søksmålssummen. Dette er imidlertid ikke et stort problem, og en endring vil innføre forenklet begrepsbruk i tvistemålsloven. Høingsinstansene er gjennomgående positive til forslaget.

Komiteens merknader

Komiteen har merket seg at det uansett er på sin plass å definere nærmere hva som ligger i begrepet «gjeldssaker». Komiteen slutter seg til å utvide området hvor det er mulig å bruke forenklet rettergang ved å innføre begrepet «saker om formuesgoder». Komiteen ser på det som positivt at det brukes forenklete, og dermed raskere metoder der hvor det er mulig og ubetenkelig. Der hvor det er vanskelig å fastslå hvorvidt verdien av formuesgodet ligger under 20 000 kroner, har dommeren mulighet til ikke å benytte de forenklete reglene.

3.12 Saksbehandlingen ved fremme av anker under ankesummen

Når en anke gjelder en formuesverdi under 20 000 kroner, kan anke til lagmannsretten ikke behandles uten at førstelagmannen først gir sitt samtykke til dette. Dersom den parten som anker, enten mener at saken ikke utelukkende gjelder formuesverdier, eller at verdien på ankegjensstanden er høyere enn 20 000 kroner, må anken behandles på vanlig måte, dvs. med tre dommere, som må avgjøre om det foreligger ankerett.

Agder lagmannsrett foreslo at kompetansedelingen mellom lagmannsretten og lagmannen ved avgjørelse av om ankesamtykke skal gis, bør oppheves. I stedet bør søknad om samtykke avgjøres av tre dommere, idet dette spørsmålet har nær sammenheng med spørsmålet om anken skal avvises pga. ankegjensstandens verdi. Avvisning kan etter dagens regler ikke foretas av en dommer alene. Spørsmålet om ankesumgrensen er oppfylt og ankesamtykke kan også oppstå under selve ankeforhandlingen. Også i disse tilfellene ville det være en fordel om samtykkespørsmålet straks kunne avgjøres av den dømmende rett.

Agder lagmannsrett foreslo deretter noen konkrete endringer som departementet vurderte som fornuftige. Departementet uttaler bl.a. at sammenhengen mellom avvisningsspørsmålet og ankesamtykkespørsmålet taler for endringer.

Alle høingsinstansene som uttaler seg er positive til forslagene.

Departementet foreslår at endringene også skal gjelde ved anke til Høyesterett der ankegjensstandens verdi gjør ankesamtykke nødvendig, med unntak for søknader om direkte anke til Høyesterett fordi dette ville virke kompliserende.

Det vises til forslag om endring av tvistemålsloven §§ 6, 356, 359 og 370.

Etter en lovendring i 1986 er ikke lenger saker som gjelder fast eiendom unntatt fra den alminnelige

verdighelsen for anke. I slike saker kan verdien være vanskelig å fastslå. Departementet foreslår at tvistemålsloven § 16 første ledd endres slik at en sak som ikke fyller kravet til ankesum likevel «kan fremmes» der dette ikke blir klart før etter at ankeforhandlingen har startet. Slik bestemmelsen lyder i dag «skal saken som regel fremmes». Dommeren i førsteinstans skal gi veiledende uttalelse om verdispørsmålet, og varsle dersom hun mener krav om ankesum ikke er oppfylt. Forslaget er en mellomløsning i forhold til forslaget fra Agder lagmannsrett om å oppheve § 16 første ledd, og gir retten en viss fleksibilitet.

Alle høringsinstansene som uttaler seg om spørsmålene, støtter disse forslagene. Departementet følger opp forslagene, jf. tvistemålsloven §§ 16 og 372, samt skjønnsprosessloven § 33 a.

Agder lagmannsrett hadde også tatt til orde for at den ankende part burde pålegges å sannsynliggjøre at kravet til ankesum er oppfylt. Departementet slutter seg ikke til dette forslaget, og viser til at etter tvistemålsloven § 15 skal retten legge saksøkers påstand til grunn med mindre de mener denne er feil.

Komiteens merknader

Komiteen slutter seg til forslagene. Komiteen ser at man med dagens ordning med kompetansedeling mellom lagmannen og lagmannsretten i mange ankesaker får en unødvendig ekstrarunde i systemet. Det vil neppe bety særlig merarbeid for partene at motparten nå må komme med et tilsvarende svar, siden hun i dag også må legge ned et arbeid i den uttalelse hun avgir i forbindelse med samtykkespørsmålet.

Komiteen slutter seg også til forslagene om endring i reglene om ankesumskravet for fast eiendom. Lokalkjente dommere i underinstansen vil ofte ha lokalkunnskap som gjør at de har bedre forutsetninger enn ankeinstansen til å vurdere verdispørsmålet, og komiteen slutter seg derfor til forslaget om at hun skal varsle dersom hun mener at kravet om ankesummen ikke er oppfylt.

3.13 Ankeordningen etter tvistemålsloven kap. 33

Tvistemålsloven kap. 33 gjelder saker som etter «særskilt lovbestemmelse» kan reises mot offentlig myndighet til overprøving av administrative tvangsinngrep. Anker over herreds- eller byrettens avgjørelser etter tvistemålsloven kap. 33 går direkte til Høyesterett. I praksis er det nå bare for avgjørelser etter psykiatrilovgivningen at Høyesterett er direkte ankeinstans. Departementet foreslår at tvistemålsloven § 485 endres slik at lagmannsretten generelt skal være ankeinstans, også etter tvistemålsloven kap. 33.

Alle høringsinstansene som uttaler seg om spørsmålet støtter forslaget.

Komiteens merknader

Komiteen slutter seg til forslaget.

4. ENDRINGER I TVANGSFULLBYRDELSESLOVEN M.M.

4.1 Salg av motorvogn m.m. etter lov om salgsrett for håndverkere

Salg etter lov 29. mai 1953 nr. 1 om rett for håndverkere o.a. til å selge ting som ikke blir hentet, skal etter § 5 i loven skje «på forsvarlig måte». Før loven ble endret ved tvangsfullbyrdelsesloven 1992, gikk det fram av denne bestemmelsen at salg som hovedregel skulle skje ved offentlig auksjon. Endringen har ført til visse praktiske problemer, særlig gjelder dette ved salg av motorvogn.

I høringsbrev tok departementet opp ulike måter å løse disse problemene. Departementet vurderte således om kravshaveren burde få lovbestemt panterett i tingen, og dermed tvangsgrunnlag for tvangssalg, men fant at det ville være enklere å oppstille salg gjennom namsmyndigheten som et alternativ i § 5.

Alle høringsinstansene som uttaler seg, støtter hovedtrekkene i forslaget som følges opp i proposisjonen.

Komiteens merknader

Komiteen mener at forslaget om å lovregulere at salg av gjenstander som ikke er hentet hos håndverkere kan skje gjennom namsmyndigheten, vil gi større sikkerhet for alle parter. Da unngår man også de praktiske problemene med salg ved tvangsauksjon, som særlig oppstår ved salg av biler. Med den nye ordningen vil kjøperen være sikret at heftelser på salgsobjektet i løsreregistret blir slettet.

4.2 Tvangsfravikelse ved leie av fast eiendom og løsøre

Skriftlig avtale om leie av fast eiendom som inneholder vedtakelse av at utleier kan kreve fravikelse (utkastelse) om leien ikke blir betalt, er tvangsgrunnlag. Leietakeren kan unngå tvangsfravikelse dersom «leien med renter og kostnader blir betalt før fullbyrdelsen gjennomføres», jf. tvangsfullbyrdelsesloven § 13-2.

I høringsbrevet foreslo departementet en klargjøring i loven av hva leietakeren må betale for å unngå tvangsinn drivelse. Leien skal omfatte den leie som har forfalt på det tidspunktet leieren tilbyr betaling. Videre må utenrettslige kostnader som utleieren har hatt til inndrivning også betales dersom leieren skal kunne stoppe inndrivelsen. Slike utgifter faller i dag utenfor uttrykket «kostnader».

Høringsinstansene er positive til forslagene, som følges opp i proposisjonen, jf. tvangsfullbyrdelsesloven §§ 13-2 og 13-6.

Komiteens merknader

Komiteen slutter seg til at for å stanse en utkastelse eller avståelse av gjenstander som leies, må leietaker betale all leie som er forfalt på det tidspunktet leien betales, og ikke begrenset til den leien kravet opprinnelig lød på. Komiteen har merket seg at dette også er i tråd med Høyesteretts tolkning, og ser på det som en stadfesting av rettsstilstanden at dette nå lovfestes.

Komiteen deler oppfatningen av at også utenrettslige kostnader utleieren har hatt med å sette i gang en tvangsinndrivning må dekkes for at prosessen skal stoppes. Dette er utgifter leietaker i utgangspunktet er ansvarlig for, og det synes best for begge parter at dette tas med i den summen leietaker må betale for å stanse en tvangsinndrivning. Hvis slike utgifter holdes utenfor, kan det bety at utleier ikke får disse dekket fordi det ikke vil være lønnsomt å kreve dem inn, eventuelt at leietaker må betale for ekstra kostnader ved enda en tvangsinndrivning.

4.3 Forenklet tvangssalg av pantsatt løsøre («pantegodsauksjoner»)

I høringsbrevet foreslo departementet at det i visse tilfeller skulle være adgang til å avtale at en pantøver skal kunne søke dekning i pantet ved å realisere det underhånden, uten medvirkning fra namsmyndigheten. Bakgrunnen var at den nye tvangsfullbyrdelsesloven har vist seg å medføre problemer for foretak som driver med pantelånervirksomhet. Det kreves at det er inngått forhåndsavtale om slik realisering, og at pantøver gir skriftlig varsel om underhåndssalg med minst en måneds frist.

Høringsinstansene er positive til forslaget.

Departementet ser at det er et klart behov for en enklere og rimeligere salgsmåte for håndpansatt løsøre, og går inn for at forslaget i høringsbrevet blir fulgt opp. Forslaget omfatter bare foretak som er underlagt Kredittilsynets kontroll, og gjelder ikke realregistrerbart løsøre og motorvogner.

Det vises til forslaget om endring av tvangsfullbyrdelsesloven § 1-3.

Komiteens merknader

Komiteen slutter seg til forslaget om å forenkle måten for hvordan tvangssalget av pantsatte gjenstander skal skje.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Arbeiderpartiet, mener at det fortsatt bør være adgang til å drive pantelånervirksomhet og at det derfor ikke er grunn til å endre panteloven. Pantelånervirksomhet skjer både gjennom utlån mot håndpant og andre virksomheter, for eksempel gjennom Christiania Bank og Kredittkasse, og utlånsvirksomheten er av

en slik størrelse at den har en viss betydning i utlånsmarkedet.

Flertallet ser derfor ingen grunn til å ta en revisjon av disse bestemmelsene på dette tidspunkt.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet vil for øvrig peke på at pantelånervirksomhet er en svært gammel form for kredittvirksomhet. Da dette oppsto var det helt andre forhold enn i dag på kredittmarkedet. Det å levere sine personlige gjenstander med noe verdi over disk til pantelåneren var ofte den eneste utveien for vanlige folk til å skaffe seg nødvendige penger. Disse medlemmer vil sette spørsmålsteget ved om ikke utviklingen av velferdssamfunnet og helt andre muligheter for folk til å få tilgang til kapital, som ved lån i kredittinstitusjoner, kjøp på kreditt, avbetalingsordninger osv., kan bety at det ikke er så stort behov for en slik ordning. Disse medlemmer er ikke kjent med i hvor stor grad ordningen blir benyttet, og i hvor stor grad gjenstandene blir hentet ut igjen eller blir tvangssolgt. Disse medlemmer ber derfor om en gjennomgang av dette, og en vurdering av ordningen.

4.4 Varsel ved flere krav om tvangssalg av samme realregistrerte formuesgode

Ved tvangssalg av realregistrerte formuesgoder som det er tatt flere avgjørelser om tvangssalg av, kan senere saksøkere kreve å tre inn som saksøker i tvangssalg det tidligere er tatt avgjørelse om. Ordningen forutsetter at den senere saksøkeren får beskjed om den tidligere avgjørelse om tvangssalg, og departementet foreslo i høringsbrevet at en slik varslingsplikt for namsretten burde komme til uttrykk i lovteksten.

Av høringsinstansene stiller Oslo byfogdembete seg tvilende til om det er behov for lovendringen. De andre høringsinstansene som uttaler seg om dette spørsmålet, er positive.

Departementet følger opp forslaget ved endringer i tvangsfullbyrdelsesloven §§ 11-9 og 11-11.

Komiteens merknader

For komiteen synes forslaget å være en endring som gjør det praktisk enklere å gjennomføre tvangssalg av formuesgoder som det er tatt tidligere avgjørelser om salg av. Komiteen har også merket seg at ordningen med varslingsplikt for namsretten allerede er etablert praksis ved Trondheim byfogdembete.

4.5 Medhjelperens varsling av rettighetshavere ved tvangssalg av realregistrerte formuesgoder

Tvangsfullbyrdelsesloven § 11-16 første ledd lyder i dag slik:

«Medhjelperen skal så langt det er mulig straks underrette partene, personer som er varslet etter § 11-8, og kjente rettighetshavere om tvangssalg.»

I denne formuleringen ligger det etter departementets vurdering trolig også en plikt til å opplyse om hvem som er saksøker og eventuelt hvilke krav som er grunnlaget for kravet om tvangssalg. Departementet foreslår at dette uttrykkelig presiseres i lovteksten.

Høringsinstansene er gjennomgående positive til forslaget.

Komiteens merknader

Komiteen slutter seg til at det presiseres i lovteksten hva medhjelperens varsel til rettighetshavere ved salg av realregistrerte formuesgoder skal inneholde. Det er naturlig at rettighetshaverne i et slikt varsel blir orientert om hvem som er saksøker og hvilke krav som er grunnlag for kravet om tvangssalg. Komiteen har merket seg at selv om dette trolig indirekte går fram av dagens regler, er det ikke en gjennomført praksis, og en presisering er derfor på sin plass.

4.6 Kjøperens stilling ved anke over stadfestelseskjennelse ved tvangssalg av realregistrerte formuesgoder

Tvangsfullbyrdsloven § 11-27 inneholder en regulering av hvordan og til hvilken tid kjøpesummen ved tvangssalg av realregistrerte formuesgoder skal betales m.m. En kjøper som betaler etter oppgjørsdagen, men før det har gått to uker etter at budet er stadfestet, skal betale et tillegg på 10 pst. årlig rente. På bakgrunn av forslag fra blant annet Den Norske Advokatforening foreslo departementet i høringsbrev at regelen endres slik at rentesatsen i stedet skal fastsettes av Kongen. På den måten vil en ved vesentlig endring i det alminnelige rentenivået, lettere kunne justere rentesatsen.

De fleste høringsinstansene støtter en slik endring.

Departementet følger opp forslaget og bemerker bl.a. at rentenivået til Norges Bank vil være et viktig moment når departementet i forskrift skal fastsette rentefoten.

Interesserte kjøpere bør få tilstrekkelig informasjon om sin mulige stilling ved anke over stadfestelseskjennelse. For medhjelpersalg følger en slik informasjonsplikt av tvangsfullbyrdsloven § 11-24 som fastsetter at salgsopgaven skal gi «de nødvendige opplysninger om salgsordningen etter denne loven».

Noen tilsvarende informasjonsregel ved auksjonsalg fremgår ikke av loven, og departementet foreslår at en slik regel blir gitt. Mulige kjøpere skal kunne få opplysninger om salgsordningen ved å henvende seg til namsmyndigheten.

Alle høringsinstansene, unntatt Oslo byfogdem-bete, støtter forslaget. Byfogden tviler på om det er behov for endringen.

Departementet følger opp forslaget ved endring av tvangsfullbyrdsloven § 11-46.

Komiteens merknader

Komiteen slutter seg til forslaget om at departementet i forskrift fastsetter rentesatsen for det tillegget kjøper må betale når betalingen finner sted etter oppgjørsdagen men innen fristen på to uker etter at stadfestelsen av budet er endelig. Komiteen ser det kan få urimelige utslag at denne er fastsatt i loven, og dermed sjelden endres. Det er rimelig at satsen endres i takt med rentesvingningene, og komiteen slutter seg til at rentenivået i Norges Bank bør være et moment departementet legger vekt på når rentesatsen bestemmes.

Komiteen vil peke på at det er av stor betydning for en budgiver/kjøper ved en tvangsauksjon at hun er skikkelig informert om sin stilling, også ved en eventuell anke, og slutter seg derfor til forslaget om informasjonsplikten ved auksjonssalg.

4.7 Tvangsbruk av fast eiendom med driftsløse og varelager

Tvangsdekning kan gjennomføres enten ved tvangssalg eller ved tvangsbruk. I motsetning til den gamle tvangsfullbyrdsloven 1915 tillater ikke tvangsfullbyrdsloven 1992 at tvangsbruk av fast eiendom utvides til å omfatte motorvogner, anleggsmaskiner, landbruksdriftstilbehør og varelager. Dette gjelder selv om disse verdiene har tilknytning til den faste eiendommen og saksøkeren har pant også i disse verdiene. Den norske Bankforening og Sparebankforeningen i Norge har pekt på at denne endringen har enkelte uheldige sider, for eksempel ved tvangsbruk av fiskeoppdrettsanlegg, og foreslår at den tidligere ordningen gjeninnføres. I høringsbrevet ga departementet uttrykk for støtte til dette syn.

Alle høringsinstansene som uttaler seg, med unntak for Finansieringsselskapenes Forening, støtter en slik endring. Finansieringsselskapenes Forening uttaler at de er sterkt i tvil om rettighetene til bedre prioriterte panthavere blir tilstrekkelig ivaretatt.

Departementet mener at det igjen bør åpnes for at tvangsbruk av fast eiendom kan omfatte motorvogner, anleggsmaskiner, landbruksdriftstilbehør og varelager der saksøkeren krever dette.

Det vises til forslaget til endring av tvangsfullbyrdsloven §§ 7-20, 11-18, 11-55 og 11-57.

Komiteens merknader

Komiteen slutter seg til forslaget om at også ved tvangsbruk av fast eiendom kan bruken utvides til å omfatte driftsløse og varelager som er nært til-

knyttet eiendommen og driften av denne. Komiteen ser at dersom slik bruk er utelukket, vil ofte utøvelsen av tvangsbruken bli illusorisk og være svært lite praktisk. Et godt eksempel er tvangsbruk av fiskeoppdrettsanlegg, hvor fisken vil falle utenom bruksretten. Komiteen understreker at det ikke er anledning til slik tvangsbruk dersom det er til vesentlig skade eller ulempe for saksøkte eller andre rettighetshavere, og saksøker er like godt tjent med salg. Med det er også interessene til de andre partene ivarettatt.

4.8 Effektivisering av reglene om tvangsdekning i adkomstdokument til leierett til bolig

Ved tvangsfullbyrdelsesloven 1992 ble reglene om tvangsdekning i adkomstdokument til leierett i bolig (for eksempel borettslag) harmonisert med reglene om tvangssalg av fast eiendom.

På bakgrunn av sine erfaringer med lang realisasjonstid, har OBOS tatt opp ulike spørsmål om endring av enkelte fristregler ved tvangssalg av leierett til bolig. Oslo byfogdembete uttaler generelt at de går ut fra at problemene med lang realisasjonstid ikke lenger eksisterer.

Krav om tvangssalg av adkomstdokument til bolig skal forkynnes for saksøkte etter at namsretten har funnet at kravet kan tas til følge. Saksøkte får en måneds frist til å uttale seg om forhold som har noe å si for gjennomføringen. OBOS tok til orde for å korte ned denne fristen til 14 dager.

Oppgjørsdagen er tre måneder etter at et bud er oversendt namsretten og rettighetshavere. OBOS foreslo at fristen burde reduseres til to måneder.

Det er ulike syn på forslagene blant høringsinstansene, og departementet har kommet til at forslagene i høringsbrevet ikke bør følges opp, dog under tvil når det gjelder sistnevnte frist.

Departementet foreslo en endring i borettslagsloven § 37 slik at borettslaget kan kreve tvangssalg der det har tvangskraftig tvangsgrunnlag for fravikelse, uavhengig av om saksøkte allerede har flyttet ut.

Alle høringsinstansene som uttaler seg om dette spørsmålet, støtter forslaget, og forslaget følges opp i proposisjonen.

Komiteens merknader

Komiteen er enig i at når det gjelder tvangssalg av en så vesentlig ting som ens bolig, er det viktig å ha en romslig frist for å uttale seg om forhold som kan ha noe å si for gjennomføringen. Komiteen slutter seg derfor til at denne fristen ikke reduseres i forhold til dagens frist på en måned. Komiteen har merket seg at forslaget om kortere frist kom fra OBOS på et tidspunkt hvor reglene var nye, og før man ved Oslo byfogdembete hadde innarbeidet nye rutiner. Komiteen vil også peke på at dette igjen vil skape ulike regler for gjennomføringen av tvangssalg av bolig man eier

og bolig man leier, noe komiteen ser på som uheldig. Behovet for en mer effektiv gjennomføring av slikt salg bør oppnås i andre ledd i prosessen. En slik endring er forslaget om at tvangssalg kan gjennomføres når det foreligger tvangskraftig tvangsgrunnlag for fravikelse, uavhengig av om leietaker allerede har flyttet ut eller ei.

Komiteen mener også at fastsettelsen av oppgjørsdagen til tre måneder etter at et bud er oversendt namsretten og rettighetshavere kan synes som en unødig lang tid. Imidlertid bør det være et overordnet prinsipp at reglene er så like som mulig for eiere og leiere av egen bolig, og forslaget som var sendt på høring ville skapt en ulikhet her.

4.9 Medhjelper ved tvangssalg

I utredningen «Vurdering av domstolenes merarbeid med tvangssalg etter loven av 1992» er det foreslått å dispensere fra reglene om habilitet ved tvangssalg av fast eiendom. Det vises til at behovet for en slik regel åpenbart er til stede, bl.a. fordi bankenes eiendomsmegleravdelinger som regel har særlige forutsetninger for å forestå salget.

Det er ulike syn på forslaget blant høringsinstansene.

Departementet legger til grunn at det er et visst behov for å avvike fra de alminnelige reglene om habilitet, også i forbindelse med tvangssalg av fast eiendom, og går inn for å gjøre unntaket fra habilitetsregelen i tvangsfullbyrdelsesloven § 2-10 generelt. Vilåret må likevel alltid være at valget av medhjelperen «finnes ubetenkelig, og vedkommende har særlige forutsetninger for å forestå salget». Med den endringen departementet foreslår vil eiendomsavdelingen til en bank som har pant i eiendommen, men ikke krever tvangssalg, kunne være medhjelper.

Komiteens merknader

Komiteen er enig i at man bør kunne fravike de vanlige habilitetsreglene også ved salg av fast eiendom, slik det er foreslått. Salgsresultatet kan bli bedre når tvangssalget av en bolig foretas av en eiendomsmekleravdeling i en bank med spesialkompetanse på slikt salg, enn hvis det foretas av en lensmann. Komiteen understreker at det er viktig at det gjøres en konkret vurdering av hver oppnevning, og at valget av medhjelper må være ubetenkelig. Komiteen er enig i at det må bety at eiendomsavdelingen i en bank som selv krever tvangssalget er uakseptabelt, men at det kan aksepteres at banken har pant i eiendommen.

4.10 Om salgsmåten

Etter tvangsfullbyrdelsesloven § 11-12 skal namsmannen som hovedregel være medhjelper ved salg av fast eiendom i lensmannsdistrikter. Utvalget la i sin utredning til grunn at denne regelen ikke er i sam-

svar med praksis og heller ikke er formålstjenlig, og derfor bør oppheves. Lensmennene er ofte ikke interessert i å påta seg medhjelpersalg, og god markedskontakt er viktigere for et godt salgsresultat enn god lokalkunnskap.

Det er ulike syn på forslaget blant høringsinstansene.

Departementet legger til grunn at lensmennene fremdeles skal være medhjelpere, men er enig i at pålegget om at lensmannen som hovedregel alltid skal være medhjelper bør oppheves. Tvangsfullbyrdelsesloven § 2-10 om at namsmannen «kan» være medhjelper ved tvangssalg av «fast eiendom og adkomstdokument til leierett til bolig i lensmannsdistrikt» blir stående.

Komiteens merknader

Komiteen viser til at lensmenn sjeldnere oppnevnes som medhjelpere i lensmannsdistriktene, til tross for at regelen er at de som hovedregel skal oppnevnes som medhjelpere. Komiteen ser at lensmennene med sin lokalkunnskap og nære kontakt med folk kan være ressurspersoner å bruke i en slik sammenheng. Det er derfor viktig at de fortsatt kan være medhjelpere. Imidlertid har lensmennene også mange andre viktige, mer politifaglige oppgaver. Komiteen slutter seg derfor til endringen om at lensmenn kan oppnevnes, men uten at det er noen hovedregel.

4.11 Innhenting av konsesjonspris ved medhjelpersalg

Arbeidsgruppen foreslo at namsretten skal kunne innhente konsesjonspris uavhengig av om salget gjennomføres som medhjelpersalg eller auksjonssalg. Det vil føre til at namsretten ikke trenger å velge auksjonssalg av hensyn til konsesjonsplikten.

Flere instanser støtter forslaget. Bare Statens Landbruksbank går mot.

Departementet mener at forslaget bør følges opp, og legger til grunn at forslaget vil gjøre det lettere å tvangsselge landbrukseiendommer gjennom en medhjelper.

Det vises til forslaget om endring av tvangsfullbyrdelsesloven § 11-13.

Komiteens merknader

Komiteen mener det er logisk og riktig at det innhentes konsesjonspris på forhånd uavhengig av måten eiendommen blir tvangssolgt på. Dersom endringen i tillegg medfører at det blir lettere å selge landbrukseiendommer gjennom medhjelper, og at namsmyndigheten derfor blir mindre belastet, ser komiteen det som et gode.

4.12 Hvor lenge skal et bud være bindende?

Av tvangsfullbyrdelsesloven § 11-26 fremgår at det i dag bare kan tas hensyn til bud som er bindende for byderen i minst seks uker. Unntaksvis kan partene og rettighetshaverne samtykke i at bindingstiden settes til to uker.

Utvalget har brakt i erfaring at det med så lange budfrister som loven opererer med, kan være vanskelig å oppnå en like høy pris som ved frivillig salg, og foreslår at namsretten skal kunne samtykke i at det skal tas hensyn til bud som er bindende ned til 15 dager.

Flere instanser støtter forslaget, mens andre går mot og mener rettighetshaverne bør bli hørt før en slik avgjørelse tas.

Departementet støtter forslaget fra arbeidsgruppen. I de sakene der det knytter seg særlige problemer til behandlingen av budet, kan namsretten la være å godta korte budfrister.

Komiteens merknader

Komiteen er enig i at namsretten må kunne ha adgang til å godkjenne at bindingstiden på budet reduseres fra seks uker og ned mot 15 dager. Komiteen legger vekt på at en kortere bindingstid vil være mer praktisk for budgiverne, og at prisene ved tvangssalg derfor kan bli høyere. Komiteen har merket seg at en kortere bindingstid har fungert meget godt i distrikter hvor det har vært praktisert, og at i den grad det skaper praktiske problemer med saksbehandlingen, kan namsretten bestemme en lengre bindingstid.

4.13 Nytt salgsforsøk

Etter tvangsfullbyrdelsesloven § 11-54 kan det kreves ny auksjon dersom «det ikke blir gitt bindende bud eller saksøkeren i auksjonsmøtet erklærer at ingen av budene vil bli begjært stadfestet». Utvalget foreslår å endre ordlyden i § 11-54 slik at det klargjøres at det kan kreves nytt «tvangssalg» og ikke bare en ny tvangsausksjon.

Departementet legger til grunn at endringen bare er en presisering av gjeldende rett, og følger opp forslaget.

Komiteens merknader

Komiteen slutter seg til forslaget.

5. ENDRINGER I STRAFFEPROSESSEN OG FELLESPROSESSEN

5.1 Vitneplikts geografiske utstrekning

Både i straffesaker og i sivile saker har vitner plikt til å møte for herreds- og byretten når reiseavstanden ikke er lenger enn 300 km med rutegående transportmiddel, eller 50 km på annen måte. For lagmannsretten gjelder de doble avstandene. Utover dette kan ret-

ten pålegge vitner som har lengre reiseavstand, å møte.

I høringsnotat tok departementet opp spørsmålet om utvidelse eller opphevelse av disse grensene. Det ble bl.a. vist til at det daværende Domstolsutvalget, jf. Ot.prp. nr. 61 (1978-1979) uttalte at kostnadshensyn, som ligger til grunn for ordningen, ikke er så tungtveiende når man regner totalomkostningene (og besparelsene) ved å oppheve avstandsgrensene, og at belastningen ved de lange reiser føles ikke så sterkt med moderne kommunikasjonsmidler. Utviklingen innen samferdselssektoren har gjort spørsmålet enda mer aktuelt nå enn på slutten av 1970-tallet.

I høringsbrevet satte departementet opp tre ulike alternativer til lovendringer. Etter alternativ 1 skulle avstandsgrensene utvides. Etter alternativ 2 og 3 skulle den geografiske begrensningen av vitneplikten oppheves og retten ha adgang til å fritak vitnet etter en nærmere vurdering av ulempene og kostnadene. Forskjellen mellom alternativ 2 og 3 var at fritak etter alternativ 2 kunne gis i alle tilfeller, mens fritak etter alternativ 3 bare kunne gis dersom reiseavstanden var lenger enn 800 km med rutegående kommunikasjonsmiddel eller 125 km på annen måte.

Alle høringsinstansene som uttaler seg er enig i at reglene om vitneplikts geografiske rekkevidde bør endres, men har noe ulike oppfatninger med hensyn til hvilket alternativ som bør velges.

Departementet foreslår å oppheve avstandsgrensene for vitneplikten og innføre en geografisk avgrenset fritaksregel (alternativ 3 ovenfor).

Det vises til endringer i tvistemålsloven §§ 115, 199 og 220, straffeprosessloven §§ 109 og 270 og barneloven § 20.

Komiteens merknader

Komiteen viser til at dagens regel for hvor lang reiseavstand et vitne må ha før det ikke lenger har plikt til å møte i retten ikke har vært endret siden loven ble vedtatt i 1915. Det er både hensyn til kostnadene ved reisen og belastningen for vitnet ved å foreta reisen som ligger bak en slik geografisk begrensning av vitneplikten. Komiteen peker på at grensene er overmodne for å endres. Kommunikasjonsmulighetene i vårt langstrakte land er helt annerledes i dag enn på begynnelsen av dette århundret, både i forhold til kostnadene forbundet ved reisen, og ikke minst i forhold til at reising går mye raskere og mer komfortabelt i dag.

Komiteen slutter seg derfor til de foreslåtte endringene. Komiteen er enig i at utgangspunktet bør være at det er en generell oppmøteplikt for vitnet, og at fritak på grunn av lang reiseavstand bare bør gis unntaksvis og når reiseavstanden er over 800 km med rutegående kommunikasjonsmiddel og 125 km der slikt ikke kan benyttes. Komiteen viser til at det i tillegg er mulig å gi fritak fra vitneplikten på grunn av

andre forhold, som dårlig helse, uansett reiseavstand. Komiteen forutsetter også at domstolen i økende grad vil benytte seg av tilgjengelig teknologi som fjernavhør i tilfeller der det er forsvarlig og hensiktsmessig.

5.2 Fjerning av tittelen «rettsskriver»

Bl.a. domstolloven §§ 9, 17 og 24 har regler om «rettsskriver» ved hhv. Høyesterett, lagmannsrettene og herreds- og byrettene. I dag er det ingen rettsskriver ved lagmannsrettene og herreds- og byrettene. I Høyesterett er det rettsskriver, men de har i dag tittelen direktør og protokollsekretær. Departementet foreslår å fjerne den foreldede stillingstittelen, og gi nye regler om administrasjonen i Høyesterett i domstolloven §§ 61 og 62.

Ingen av høringsinstansene går imot endringen.

Komiteens merknader

Komiteen slutter seg til endringen.

5.3 Varadommer i herreds- og byretten i omfattende straffesaker

Sammensettingen av herreds- og byretten kan styrkes i saker om lovbrudd som etter loven kan medføre fengsel i mer enn seks år og som er særlig omfattende eller hvor andre særlige grunner foreligger. Det skal i så fall være to fagdommere og tre meddommere i stedet for en fagdommer og to meddommere. I alle vidløftige straffesaker kan dessuten rettens formann fastsette at en eller to varamedlemmer for meddommere skal følge forhandlingene og tre inn i tilfelle noen av dem får forfall. For lagmannsrettene kan førstelagmannen dessuten fastsette at et varamedlem for fagdommere skal følge forhandlingene i vidløftige saker.

Departementet tok i høringsbrev opp spørsmålet om innføring av en ordning for herreds- og byrettene der Kongen kunne oppnevne et varamedlem for rettens formann i andre vidløftige straffesaker enn dem som kan settes ved forsterket rett dersom rettens formann har avgjort at det skal være varameddommer.

Alle høringsinstansene som uttaler seg, støtter hovedtrekkene i forslaget. Noen er likevel ikke enig i at det er Kongen som skal avgjøre om varadommer skal oppnevnes. Flere av høringsinstansene går dessuten inn på spørsmålet om hvorvidt dommerfullmektiger skal kunne være varadommer.

Departementet holder fast ved at det i særlig vidløftige straffesaker bør være mulig å oppnevne en varadommer også for rettens formann, men har endret forslaget slik at det er domstollederen som skal avgjøre om det er behov for varadommer.

Det vises til forslaget til endringer i straffeprosessloven § 276.

Komiteens merknader

Komiteen slutter seg i prinsippet til en slik endring som foreslått. Under behandlingen av denne proposisjonen, fremmet Regjeringen Ot.prp. nr. 27 (1999-2000), hvor den samme endringen er foreslått for sivile saker. Siden man der velger en annen plassering av regelen i lovverket, er det ikke nødvendig å foreta den foreslåtte endringen i straffeprosessloven, og komiteen følger derfor ikke opp forslaget. Komiteen viser for øvrig til sine merknader i Innst. O. nr. 44 (1999-2000).

5.4 Trekking av meddommere og lagrettemedlemmer

Departementet foreslår å endre domstolloven § 92 slik at utfallet av loddtrekning og forbigåelse av meddommere og lagrettemedlemmer, ikke lenger skal føres inn i en særskilt bok, men skrives ned og oppbevares sammen med dokumentene i saken. Ingen av høringsinstansene har hatt innvendinger mot dette.

Domstolloven § 86 regulerer trekking av meddommere. Hovedregelen er at det skal trekkes ut nye meddommere av de alminnelige meddommerutvalgene til hver enkelt sak. I § 86 første ledd sjette punktum er det likevel gjort et unntak for straffesaker i lagmannsretten ved at meddommerne kan trekkes «blant lagrettemedlemmer som er trukket ut til andre saker som skal behandles i umiddelbar rekkefølge på samme rettsted». Det er imidlertid uklart om meddommerne skal trekkes blant de 10 som gjør tjeneste i lagretten etter utskyting, eller mellom alle de 16 inkludert varamedlemmer som er trukket ut i utgangspunktet. Departementet tok i høringsbrevet til orde for at meddommerne burde trekkes blant de 10 som faktisk gjør tjeneste, og dermed oppholder seg på rettsstedet.

Det var ulike syn på forslaget blant høringsinstansene.

Departementet har endret forslaget noe, slik at meddommere til straffesaker i lagmannsretten etter den aktuelle bestemmelsen skal kunne trekkes enten mellom alle som er trukket ut, eller de som tjenestegjør etter at tallet på lagrettemedlemmer er redusert ved utskyting. Avgjørende for fremgangsmåten blir tidspunktet for når trekning finner sted.

Komiteens merknader

Komiteen ser på de foreslåtte endringene som en bedre praktisk tilrettelegging av dagens regler, og slutter seg til forslaget.

5.5 Om når advokater kan opptre ved fullmektig

Etter domstolloven § 223 har enhver advokat rett til å ha en autorisert fullmektig til å opptre for seg i rettergang. Fullmektigen kan ikke opptre for Høyesterett

eller ved hovedforhandling for lagmannsrett med mindre vedkommende selv har advokatbevilling.

Etter to-instansreformen blir også de alvorligste straffesakene behandlet ved herreds- og byretten som første instans. Den Norske Advokatforening har derfor bedt Justisdepartementet å vurdere en endring av reglene slik at fullmektiger ikke skal kunne prosedere de alvorligste straffesakene for herreds- og byretten, dvs. saker med strafferamme over 6 år. Det bør også vurderes å åpne for at fullmektiger kan møte for lagmannsretten i enkle straffesaker.

I høringsbrev sendte departementet ut et forslag i tråd med disse anbefalinger. Det foreslås at retten i den enkelte sak kan gi fullmektigen adgang til å møte i lagmannsretten i sivile saker og i straffesaker som gjelder lovbrudd med strafferamme 6 år eller mindre.

Høringsinstansene stiller seg i hovedsak positive til endringsforslagene, og departementet følger opp forslaget.

Komiteens merknader

Komiteen mener at de foreslåtte endringene er en naturlig følge av innføringen av to-instans reformen, og slutter seg derfor til dem.

5.6 Førings av aktor at ved lagmannsrettene og herreds- eller byrettene

Etter straffeprosessloven § 76 kan straffesaker for lagmannsrett og herreds- eller byrett føres av statsadvokater, polititjenestemenn som hører til påtalemyndigheten eller advokater. Om saken gjelder «en forbrytelse som etter loven kan medføre fengsel i mer enn 6 år, skal den føres av en statsadvokat». Når «særlige grunner» foreligger, kan likevel riksadvokaten overføre aktor at til andre, for eksempel til en politijurist.

Justisdepartementet har i rundskriv G-67/95 lagt til grunn at særskilt overføring fra riksadvokaten ikke er nødvendig i tilståelsessaker som blir behandlet i forhørsretten, selv om strafferammen er over 6 års fengsel. Riksadvokaten har gitt uttrykk for at en presiserende lovendring ville være ønskelig, og departementet tok derfor i høringsbrev opp spørsmålet. Departementet foreslo at det bare skulle være ved hovedforhandling at kravet om at saken skulle føres av statsadvokat skulle gjelde.

Flere instanser støtter forslaget, men noen har likevel merknader til den nærmere utformingen av regelen.

Departementet er enig i at det i større grad enn det ble lagt opp til i høringsbrevet kan være hensiktsmessig å generelt revidere disse reglene. Departementet foreslår således at det skal være opp til statsadvokaten å avgjøre hvem som skal aktorere tilståelsessaker som før to-instansreformen ville ha gått for herreds- eller byrett, dvs. saker med strafferamme inntil 10 år.

Departementet er også enig i at statsadvokatene som hovedregel bør aktorere saker om sikring.

Komiteens merknader

Komiteen ser på de foreslåtte endringene som en presisering i lovverket av praksis, og naturlige endringer som følge av to-instans reformen, og slutter seg derfor til dem.

6. EFFEKTIVISERING AV BØTESTRAFFEN

6.1 Innledning

Departementet foreslår ulike lovendringer som kan effektivisere inndrivningen av bøter, blant annet ved forlenget periode for utleggstrekk og lengre frist for foreldelse.

Komiteens merknader

Komiteen ser positivt på at man søker å finne grep som kan gjøre innkreving av bøter og andre pengekrav som er tilkjent i en straffesak mer effektiv. Bøter er en hyppig brukt straffereaksjon, og det er viktig at straffen faktisk blir gjennomført. Står det mange ubetalte bøter, vil folk lett kunne miste respekten for denne typen straffereaksjon.

6.2 Utvidet hjemmel for inndrivning av bøtestraff

Lønnstrekk er en effektiv form for innkreving overfor lønsmottakere, men fungerer ikke like godt der den bøtelagte er selvstendig næringsdrivende eller et foretak. I slike tilfeller må inndrivningen skje gjennom den alminnelige namsmann. Dette er en relativt dyr og arbeidskrevende innkrevingsmåte.

Basert på forslag fra Riksadvokaten for å lette inndrivningen, ble det i høringsbrev foreslått at Statens Innkrevingsentral skulle få adgang til selv å ta utleggspant der rettsvern kan gis ved registrering i et register eller ved underretning til en tredjeperson, og tvangsforretningen kan skje ved en kontorforretning ved Innkrevingsentralen.

De fleste høringsinstanser støtter forslaget. Den Norske Advokatforening uttaler at det ikke er uproblematisk at alle krav som tilkjennes i en straffesak, for eksempel fornærmedes erstatningskrav, skal ha en privilegert stilling i forhold til andre krav.

Departementet mener at hensynet til de alminnelige kreditorene ikke taler avgjørende mot høringsforslaget, når det begrenses til krav tilkjent i en straffesak, men departementet har justert ordlyden noe i forhold til høringsbrevet.

Det vises til forslaget om endring i straffeprosessloven § 456.

Komiteens merknader

Komiteen er enig i det endelige forslaget. Ut fra prinsippet om likhet for loven, er det viktig at myn-

dighetene har like god mulighet til å tvangsinndrive boten fra en selvstendig næringsdrivende som fra en lønsmottaker. Komiteen viser dessuten til at å gå veien om namsmannen både er tungvint og dyrt. Skyldneren kan risikere at rettsgebyret hos namsmannen er større enn boten, mens en direkte tvangsinndrivning fra Statens Innkrevingsentralens side er gratis for skyldneren.

Komiteen har merket seg at Riksadvokaten peker på at vi kan forvente en økende bruk av foretaksbøter. Komiteen mener at det ytterligere aktualiserer en mer effektiv tvangsinndrivning overfor selvstendig næringsdrivende.

6.3 Foreldelse av bøtestraff

Etter gjeldende rett foreldes bøter tre år etter at boten er endelig, men etter fem år dersom boten er større enn 3 000 kroner. Foreldelsesfristen for bøter kan ikke avbrytes, og boten faller bort ved utløpet av foreldelsesfristen. Riksadvokaten mener det er uheldig - både av sosiale grunner og effektivitetshensyn - om bøtelagte må settes inn til delvis subsidiær avsoning av boten alene av den grunn at inndrivelse ikke kan skje innen foreldelsesfristens utløp.

På denne bakgrunn sendte departementet på høring flere alternative forslag til lovendringer som kunne bidra til å effektivisere bøtestraffen. Ett av alternativene var innføring av regler om avbrudd av foreldelsesfristen ved inndrivning eller forsøk på inndrivning. Et annet alternativ var å omformulere bestemmelsen om foreldelse av bøter ved en felles foreldelsesfrist for alle bøter uten hensyn til størrelsen på f.eks. 5 eller 10 år.

Straffelovkommissjonen har foreslått at bøter skal foreldes etter 5 år uten adgang til fristavbrudd, at dagens regler om subsidiær fengselsstraff skal falle bort, og at forhørsretten bare i visse tilfeller skal kunne fastsette en subsidiær fengselsstraff fra 1 til 90 dagers fengsel.

Høringsinstansene har ulike oppfatninger om forslagene i høringsbrevet.

Departementet har kommet til at det bør innføres en foreldelsesfrist for alle bøter på 10 år uten adgang til fristavbrudd. En eventuell subsidiær frihetsstraff skal foreldes særskilt etter fem år.

Det vises til forslaget om endring av straffeloven § 74.

Komiteens merknader

Komiteen slutter seg til at det skal være den samme foreldelsesfrist uavhengig av botens størrelse.

Komiteen er enig i vurderingen av at det ikke er heldig å innføre regler om avbrytelse av foreldelsesfristen. Det kan medføre at en bot hefter på en skyldner i årevis, kanskje livet ut. Det er ikke i samsvar med at andre straffereaksjoner foreldes, for eksempel foreldes fengselsstraff på opptil ett år, etter

fem år. Dessuten vil komiteen peke på at jo lenger det er siden lovbruddet ble begått, jo mindre virkning har sannsynligvis gjennomføringen av straffereaksjonen. Disse hensynene peker også i retning av at foreldelsesfristen ikke bør være altfor lang. Fem år bør normalt være lang nok tid for Statens Innkrevingsentral til å gjennomføre tvangsinndrivning av boten, og det ville til dels innebære en lengre frist enn dagens regler. Komiteen har merket seg at Straffelovkommissjonen i NOU 1992:23 går inn for en foreldelse etter fem år, men at Statens Innkrevingsentral blant flere mener at ti år er mer hensiktsmessig.

Komiteen ser betenkeligheter med en så lang frist som ti år, men viser til at departementet også foreslår en forlenging av perioden for utleggstrekk ved inndrivelse av bøtestraff til fem år. Komiteen viser i den sammenhengen til at det i dag er adgang til å trekke skattekrav fra lønn i fem år, og mener at det også bør gjelde for betaling av bøter. Komiteen regner med at det ikke vil være mulig dersom foreldelse inntreffer etter fem år, ettersom det vil ta en del tid før slikt utlegg blir iverksatt. Komiteen ser derfor at det kan ta mer enn fem år å tvangsinndrive kravet, og slutter seg derfor til forslaget om en foreldelsesfrist på ti år.

6.4 Forlengelse av perioden for utleggstrekk ved inndrivelse av bøtestraff

Et utleggstrekk til inndrivelse av bøter er begrenset til to år. Departementet foreslår å forlenge denne trekkperioden til fem år.

De fleste av høringsinstansene som uttaler seg, støtter forslaget.

Departementet følger opp forslaget, jf. dekningsloven § 2-7.

Komiteens merknader

Komiteen viser til sine merknader under forrige punkt.

6.5 Endring av straffeloven § 74 andre ledd

Straffeloven § 74 andre ledd fastsetter at foreldelse av bøtestraff ikke får noe å si for utleggspant eller «annen sikkerhet» som er stiftet innen fristen går ut. I praksis er det lagt til grunn at «annen sikkerhet» også omfatter utleggstrekk, og departementet foreslår å presisere dette i lovteksten.

Komiteens merknader

Komiteen slutter seg til forslaget.

7. ENDRINGER I DOMSTOLLOVEN KAP. 11 OM DISIPLINÆR- OG TILSYNSORDNINGEN FOR ADVOKATER

7.1 Endringer i sammensetningen av Advokatbevillingsnemnda

Advokatbevillingsnemnda skal bestå av tre medlemmer: lederen for styret i Tilsynsrådet, lederen for Disiplinærnemnda og en særskilt oppnevnt leder som skal være dommer. Det har vist seg at denne sammensetningen skaper et habilitetsproblem fordi sakene som skal behandles av Advokatbevillingsnemnda, tidligere er behandlet av enten Tilsynsrådet eller av Disiplinærnemnda.

Departementet ga i høringsbrev uttrykk for at nemnda bør være sammensatt av tre medlemmer uten tilknytning til Tilsynsrådet eller Disiplinærnemnda. Ett av medlemmene bør fortsatt være praktiserende advokat, og de andre to dommere.

Ingen av høringsinstansene har innvendinger mot at det blir gjort en endring i sammensetningen av Advokatbevillingsnemnda. Borgarting lagmannsrett foreslår likevel at det tredje medlemmet hverken bør være dommer eller advokat, men representere det rettssøkende publikum.

Departementet foreslår etter dette at Advokatbevillingsnemnda bør ledes av en dommer og at ett av medlemmene skal være praktiserende advokat. Det bør ikke være noen særlige kvalifikasjonskrav for det tredje medlemmet.

Det vises til forslaget til endringer i domstoloven § 226 første ledd.

Komiteens merknader

Komiteen er enig den foreslåtte endringen, siden dette forhindrer habilitetsproblemer.

7.2 Tilsyns- og disiplinærorganenes rettslige stilling

Det kan oppstå spørsmål om hvem som er riktig saksøkt ved søksmål mot tilsyns- og disiplinærorganene. Departementet foreslår at det er staten ved henholdsvis Tilsynsrådet for advokatvirksomhet, Disiplinærnemnda eller Advokatbevillingsnemnda som skal være riktig saksøkt ved slikt søksmål.

Ingen av høringsinstansene har gått imot forslaget.

Det vises til lovutkastet med endringer i domstoloven § 225, § 226 og § 227.

Komiteens merknader

Komiteen slutter seg til forslaget.

7.3 Presisering av tilsynsområdet for Tilsynsrådet etter domstolloven § 225

Dersom noen som Tilsynsrådet fører tilsyn med, har oppført seg i strid med domstolloven «eller annen lov», kan Tilsynsrådet gi vedkommende en irettesettelse. Tilsynsrådet har også kompetanse til å kontrollere at advokatvirksomhet drives i samsvar med reglene i advokatforskriften, andre bestemmelser i eller i medhold av lov og i samsvar med god advokatskikk.

I høringsbrev foreslo departementet at domstolloven § 225 skulle endres slik at Tilsynsrådet bare skulle ha adgang til å gi irettesettelser m.m. ved brudd på reglene i domstolloven kap. 11 om advokater og bestemmelser gitt i medhold av dette kapitlet, ikke ved brudd på annet regeleverk.

Ingen av høringsinstansene hadde innvendinger mot forslaget.

Departementet har imidlertid kommet til at Tilsynsrådet må ha adgang til å slå ned på brudd også på andre regler enn reglene i domstolloven kap. 11, f.eks. ved brudd på rettshjelpsloven. Det foreslås derfor ikke en endring i samsvar med høringsbrevet, men at det i stedet presiseres at også brudd på regler gitt i medhold av lov kan gi Tilsynsrådet grunnlag for å gi en advokat irettesettelse eller advarsel, eller foreslå for Advokatbevillingsnemnda at advokatbevillingen kalles tilbake.

Komiteens merknader

Komiteen viser til at Tilsynsrådet skal føre tilsyn med at advokatene driver sin advokatvirksomhet lovlig, avgrenset mot andre tilsynsorganers oppgaver. Dette kan medføre at Tilsynsrådet må slå ned på brudd på andre lover enn domstolloven, som for eksempel rettshjelpsloven, og også regler gitt med hjemmel i andre lover. Komiteen slutter seg derfor til forslaget.

7.4 Presisering av hvilken kompetanse Disiplinærnemnda har etter domstolloven § 227

Disiplinærnemnda har uttrykkelig hjemmel til å gi en irettesettelse til en advokat som har opptrådt i strid med god advokatskikk eller i strid med domstolloven eller annen lov, og i alvorlige tilfeller kan nemnda gi en advarsel. Advokatforeningen har pekt på behovet for å ha en klar hjemmel også for en tredje reaksjonsform som ofte er benyttet, «kritikk for opptreden i strid med god advokatskikk». Departementet foreslo i høringsbrevet at en slik hjemmel tas inn i domstolloven § 227.

Tilsynsrådet mener at forslaget bryter med prinsippene for det samordnede reaksjonssystemet som er nedfelt i domstolloven. Øvrige instanser har ikke innvendinger til forslaget.

Departementet viser til at Disiplinærnemnda selv har sagt at det er behov for en mildere reaksjonsform

enn irettesettelse eller advarsel, og følger opp forslaget.

Komiteens merknader

Komiteen er i tvil om det er behov for tre grader av reaksjonsform når Disiplinærnemnda fastslår at en advokat har opptrådt i strid med lov eller god advokatskikk. Komiteen har imidlertid merket seg at dette er et ønske fra nemnda, og at en tredje, mildeste reaksjonsform, nemlig «kritikk», allerede i dag er en mye brukt reaksjonsform. Komiteen støtter derfor at denne reaksjonsformen lovhjemles, men vil understreke at det ikke må bety at de strengere reaksjonsformene brukes i mindre grad der det er grunnlag for å anvende dem.

7.5 Utvidet klagerett til Disiplinærnemnda ved manglende tilbakebetaling av for mye betalt salær

Pålegg fra Disiplinærnemnda om tilbakebetaling av salær og saksomkostninger er tvangsgrunnlag for utlegg. Tilsvarende vedtak i de regionale disiplinærutvalgene er derimot ikke tvangsgrunnlag. Erfaring har vist at enkelte advokater nekter å følge pålegg fra et regionalt utvalg om å betale tilbake salær.

For å løse dette problemet foreslås det å innføre en klagerett til Disiplinærnemnda for klienter som ikke får tilbakebetalt salær på tross av avgjørelse tatt av et regionalt disiplinærutvalg.

Høringsinstansene har ikke hatt innvendinger til forslaget.

Det vises til forslaget til endringer i domstolloven § 227.

Komiteens merknader

Komiteen støtter forslaget. Forhåpentlig vil vissheten om at også avgjørelser i de regionale disiplinærutvalgene kan føre til tvangsutlegg etter en klage, føre til at flere advokater vil følge pålegg fra regionale disiplinærutvalg om å betale tilbake salær.

8. ENDRINGER I NOEN AV RETTERGANGSREGLENE FOR HØYESTERETT

8.1 Reglene om prøveadvokater for Høyesterett

For å få adgang til å være advokat for Høyesterett må en advokat blant annet ha vist seg skikket til å føre saker for Høyesterett gjennom to prøvesaker.

I samme sak kan det i dag bare være en prøveadvokat. Høyesterett har likevel tillatt at det i samme sak kan være flere prøveadvokater, men aldri både for den ankende parten og for den som er motpart. Høyesterett foreslo i brev til Justisdepartementet at Høyesteretts formann etter søknad skal kunne gi tillatelse til at en advokat kan utføre saken som prøvesak selv om det møter prøveadvokat på den annen side. Vilkåret er at

advokaten har vært prosessfullmektig i en tidligere instans og det på grunn av et særlig omfattende saksforhold eller andre særlige omstendigheter bør unngås at parten må skifte prosessfullmektig.

Departementet mente en slik unntaksbestemmelse var ubetenkelig og gikk inn for at regelen i tilfelle kunne formuleres som en noe mer elastisk regel, slik at det i samme sak bare skal være en prøveadvokat, med mindre Høyesterett av særlige grunner gir tillatelse til annen. Fra høringsinstansene er det ikke kommet innvendinger til forslaget, som følges opp i proposisjonen, jf. domstoloven § 221. Det foreslås at tillatelse skal gis av Høyesteretts kjæremålsutvalg.

Det gjelder i dag vilkår om at minst en av prøvesakene må være en sivil sak for den ankende parten. Høyesterett foreslo en adgang til å gjøre unntak fra dette kravet både for sivile saker for ankemotparten og for straffesaker.

Det har ikke vært mulig å sende forslaget ut på en vanlig høring. Departementet har likevel ikke grunn til å tro at det vil være avgjørende motforestillinger mot forslaget når Høyesterett går inn for det, og går ut fra at regelen bare vil bli benyttet når det er en klar fordel både for rettssikkerheten og rent prosessøkonomisk. Begrunnelsen henger nært sammen med øvrige endringer i domstoloven § 221.

Komiteens merknader

Komiteen vil først understreke at det er viktige hensyn som ligger bak bestemmelsen om at en advokat blant annet må ha vist seg skikket til å føre saker for Høyesterett gjennom to prøvesaker, før hun får løyve til å føre saker for den øverste domstolen. Denne ordningen må derfor ligge fast.

Komiteen viser til at det i dag etter lovens ord bare skal møte en prøveadvokat i hver sak. Komiteen har sans for at man på denne måten sikrer seg at det i alle saker opptrer minst en advokat som har erfaring med å legge saker fram for Høyesterett. Det kan styrke rettssikkerheten, og det kan fungere som en læring for prøveadvokaten. Dette bør derfor fortsatt være hovedregelen.

Komiteen har merket seg at Høyesterett i dag likevel har tillatt at det opptrer flere prøveadvokater i samme sak, men ikke at det er prøveadvokat både for den ankende parten og motparten samtidig.

Komiteen ser at det i noen saker kan være forhold som gjør at rettssikkerheten kan bli styrket ved at en prøveadvokat fører saken. Det kan særlig være aktuelt i store og omfattende eller kompliserte saker. Det samme gjelder saker hvor et godt tillitsforhold mellom advokaten og parten er spesielt viktig for saken. Komiteen vil understreke at ved unntak fra hovedregelen må det være en forutsetning at prøveadvokaten har ført saken i de underliggende domstolene. Komiteen mener at økonomiske hensyn alene ikke er godt nok til å begrunne unntak.

Komiteen slutter seg til den foreslåtte endringen. Hver sak krever en konkret vurdering, og komiteen ser det vil være vanskelig å oppstille noen vilkår i loven. Komiteen slutter seg til at Høyesteretts kjæremålsutvalg foretar vurderingene og tar avgjørelsen.

8.2 Kjæremålsutvalgets behandling av kjæremål i straffesaker

Ved lovendring i 1993 ble det etter initiativ fra Høyesterett åpnet for summarisk behandling av visse sivile kjæremål i kjæremålsutvalget. Endringen gikk ut på at kjæremålet i visse tilfeller kunne avvises eller forkastes uten annen begrunnelse enn at det ble vist til enten § 403 a eller § 404 andre ledd. Vilkåret etter § 403 a er at kjæremålsutvalget enstemmig finner det klart at kjæremålet ikke kan føre fram. Etter § 404 andre ledd kan et videre kjæremål avvises uten realitetsbehandling dersom kjæremålsutvalget enstemmig finner at en avgjørelse ikke vil ha noe å si for andre saker og heller ikke andre sider ved saken tilsier at kjæremålsutvalget bør behandle den.

Høyesterett har foreslått tilsvarende endringer i straffeprosessloven. Det pekes på at hensynet til sammenheng mellom kjæremålsreglene i straffeprosessloven og tvistemålsloven, og sammenheng mellom reglene om anker og kjæremål, tilsier at det åpnes for summarisk behandling av straffekjæremål. Høyesterett foreslo samtidig å presisere i tvistemålsloven § 403 a at kjæremålsutvalget kan stadfeste avgjørelser som er påkjært, ikke bare avvise eller forkaste kjæremålet.

Ingen av høringsinstansene går mot forslagene, og departementet følger opp forslagene i proposisjonen, jf. straffeprosessloven § 388 og ny § 387 a, samt tvistemålsloven § 403 a.

Komiteens merknader

Komiteen støtter den foreslåtte endringen om summarisk behandling av visse straffekjæremål, på samme måte som for sivile kjæremål. Komiteen ser ingen prinsipielle betenkeligheter ved dette, og ser det som en fordel at det er like kjæremålsregler for sivile saker og straffesaker, og at det er sammenheng mellom reglene om behandling av ankesaker og kjæremålssaker. I tillegg ser komiteen positivt på at det kan ligge en effektiviseringsgevinst her.

Komiteen ser det som naturlig at kjæremålsutvalget kan stadfeste påkjærte avgjørelser, og har merket seg at dette også er praksis i dag.

8.3 Fjerning av kravet om advokat med møterett for Høyesterett i sivile skriftlige ankesaker

Det følger av tvistemålsloven § 44 at det må brukes advokat med møterett for Høyesterett i ankesaker som er undergitt skriftlig behandling. Etter Høyeste-

retts oppfatning er det ikke behov for en slik bestemmelse i skriftlige saker, og det foreslås at partene kan la seg representere av advokater som ikke har møterett.

Ingen høringsinstanser hadde merknader til en slik endring, og departementet følger opp forslaget i proposisjonen.

Komiteens merknader

Komiteen ser at hensynene som ligger til grunn for at advokater må ha møterett for Høyesterett ikke gjør seg like sterkt gjeldende i skriftlige ankesaker, og støtter derfor endringsforslaget. Komiteen har merket seg at det vil bety både raskere og rimeligere saksbehandling.

8.4 Bør adgangen til å komme med nye omstendigheter og bevis i sivile ankesaker begrenses?

Høyesterett har stilt spørsmål ved om ikke kravene til anke og anketilsvar bør skjerpes. Det vises bl.a. til at rammene for saken bør være trukket opp når saken henvises fra kjæremålsutvalget til behandling. Etter forslag fra Høyesterett foreslo departementet i et høringsbrev at ankeerklæringen og anketilsvaret skal ta med *de omstendigheter og bevis* som parten vil gjøre gjeldende ved ankeforhandlingen. I sammenheng med dette *blir ankemotparten forpliktet til å gi anketilsvar*. Etter at kjæremålsutvalget har henvist anken til behandling i Høyesterett, vil partene *ikke lenger ha adgang til å komme med nye omstendigheter og bevis* uten at utvalget unntaksvis gir samtykke. Endringene vil gi mer rasjonell muntlig forhandling i Høyesterett.

Regjeringsadvokaten slutter seg stort sett til forslagene, men er kritisk til forslaget som avskjærer adgangen til å komme med nye opplysninger/bevis. Den Norske Advokatforening er også skeptisk til samme forslag, og foreslår i stedet en regel om begrenset adgang til å gjøre nye rettsfakta gjeldende og til å kreve nye bevisopptak.

Departementet henviser til Høyesteretts erfaringer og tar i hovedsak opp de forslagene som ble sendt på høring, jf. forslaget til endring av tvistemålsloven §§ 365, 371 og 375.

Komiteens merknader

Komiteen er enig i at man må ha regler som bidrar til at rammene for en ankesak i størst mulig grad er lagt når den henvises til behandling i Høyesterett, og at det ikke er heldig at en sak forandrer omfang og karakter etter at den er henvist. Det må sikres at saken er henvist på et riktig grunnlag, og at forhandlingene i Høyesterett kan gjøres mest mulig rasjonelt.

Komiteen slutter seg derfor til endringene som går på at det må stilles skjerpede krav til hva en anke-

erklæring og et anketilsvar skal inneholde, og at motparten pålegges å komme med et anketilsvar.

Komiteen støtter også Regjeringens forslag til endring av tvistemålsloven slik at adgang til å komme med nye omstendigheter under behandlingen av en sak i Høyesterett begrenses i forhold til i dag. Komiteen viser til at Høyesterett selv har lagt stor vekt på å få en slik endring, og at dagens regler i for stor grad gjør det mulig å trekke en ankesak ut over de rammer som lå til grunn for kjæremålsutvalgets avgjørelse om å henvise saken til behandling. Komiteen understreker at muligheten til å komme med nye omstendigheter ikke avskjæres, men gjøres avhengig av samtykke fra kjæremålsutvalget. Samtykke kan gis der særlige grunner taler for det. Komiteen mener det er viktig at kjæremålsutvalget har et mest mulig fullstendig og korrekt grunnlag for å vurdere om saken skal henvises, og mener den foreslåtte regel vil kunne bidra til dette.

Formålet med avgrensingen må være å hindre at saken får ny karakter etter at den er henvist. Komiteen viser til at kjæremålsutvalget derfor kan godta nye bevis og omstendigheter for eksempel der de ikke endrer ankesakens karakter eller rokker ved de prinsipielle spørsmålene som var grunnen til at anken var vist til behandling i Høyesterett, eller dersom de er nært knyttet til omstendigheter og bevis som er gjort gjeldende fra før.

8.5 Partenes uttalelsesrett før en sivil ankesak nektes fremmet

Departementet foreslo i høringsbrevet at kjæremålsutvalget fritt kan avgjøre om ankeparten skal få uttale seg før anken nektes fremmet etter tvistemålsloven § 373 tredje ledd, dvs. bl.a. når utvalget finner det klart at anken ikke kan føre frem. Etter gjeldende rett har ankeparten krav på å få uttale seg. Høyesterett viser til at i ganske mange saker vil det allerede når anken kommer inn, fremstå som helt klart at anken vil bli nektet fremmet.

Av høringsinstansene er det bare Den Norske Advokatforening som har innvendinger til forslaget.

Departementet følger opp forslaget. I tillegg foreslår departementet å endre § 365 og § 371 slik at disse paragrafene spesielt gjør partene oppmerksomme på at de bør uttale seg om forhold som kan ha noe å si for spørsmålet om å avvise anken etter § 373.

Komiteens merknader

Komiteen slutter seg til forslaget om at det ikke skal være obligatorisk at den som anker skal få uttale seg før kjæremålsutvalget avgjør at en sak ikke skal fremmes for Høyesterett etter § 373 tredje ledd i tvistemålsloven. Det vil medføre mindre arbeid for alle parter, og avgjørelsen blir rettskraftig på et tidligere tidspunkt. Komiteen viser også til at den går inn for skjerpede krav om hva som skal være med i en anke-

erklæring. Utgangspunktet bør være at relevante og nødvendige opplysninger i forhold til om saken bør henvises skal være med i første runde. Komiteen vil på den annen side understreke at det fortsatt er anledning for kjæremålsutvalget til å la ankeparten uttale seg, og at det bare bør være i de opplagte og enstemmige sakene at dette ikke gjøres.

8.6 Stans i behandlingen av saker der prinsipielle spørsmål står for retten i en annen sak

Departementet foreslo i høringsbrev at kjæremålsutvalget får adgang til å stanse behandlingen av en ankesak når et sentralt spørsmål i saken allerede står for Høyesterett i en annen sak.

Advokatforeningen reiser spørsmål om partene i tilfelle bør ha krav på å bli underrettet om hva den andre saken går ut på og hvem som er involvert i den.

Departementet følger opp forslaget i høringsbrevet, jf. tvistemålsloven § 373 femte ledd. Når det gjelder forslaget fra Advokatforeningen, finner departementet at dette ikke er nødvendig å lovfeste.

Komiteens merknader

Komiteen slutter seg til endringsforslaget. Det synes hensiktsmessig at en ankesak stanses dersom et sentralt spørsmål i saken allerede er under behandling i Høyesterett, siden dommen kan få betydning for hvordan partene innretter seg videre.

8.7 Krav om at ankeparten skal gi en skriftlig redegjørelse om de faktiske forholdene i saken

På bakgrunn av forslag fra Høyesterett foreslo departementet i høringsbrev at ankeparten skal gi en samlet skriftlig redegjørelse for de faktiske forhold i ankesaken.

Borgarting lagmannsrett mente forslaget burde gjøres gjeldende også for lagmannsrettene.

Departementet foreslår at Høyesterett skal kunne ta avgjørelse om at ankeparten utarbeider en samlet skriftlig redegjørelse som nevnt. Departementet mener også det er grunnlag for en tilsvarende regel for lagmannsretten, og viser til at en slik regel allerede finnes for herreds- og byrettene. Det vises til forslaget til § 374 nytt tredje ledd i tvistemålsloven.

Komiteens merknader

Komiteen mener at forslaget kan medføre en ryddigere og raskere behandling i Høyesterett, og slutter seg til forslaget. Komiteen har merket seg at Høyesterett ikke mener at dette skal gjøres i samtlige saker, men at det dreier seg om å pålegge ankeparten å utarbeide slik redegjørelse kun i enkelte saker der sakens faktum ikke kommer godt fram i tidligere dommer.

8.8 Gjenopptakelse av ankesaker

Begjæring om gjenopptakelse skal fremsettes for den rett som har avsagt den angrepne dom. For kjennelser i Høyesterett om å nekte en anke fremmet, passer imidlertid dette meget dårlig. Departementet foreslo i høringsbrevet at krav om gjenopptakelse av ankesaker der kjæremålsutvalget har avsagt kjennelse etter tvistemålsloven § 373 tredje ledd om å nekte å fremme en anke til Høyesterett, skal gå til lagmannsretten om ikke grunnlaget for kravet er saksbehandlingen i kjæremålsutvalget.

Ingen av høringsinstansene hadde merknader til forslaget, og departementet følger opp forslaget, jf. tvistemålsloven § 415.

Komiteens merknader

Komiteen slutter seg til endringsforslaget, og til vurderingen av at regelen om at gjenopptakelse av anke skal rettes til den retten som har avvist anken, i praksis ikke passer for kjennelser avsagt av Høyesteretts kjæremålsutvalg. Komiteen ser det også som positivt at man ved å fremme saken for lagmannsretten får en to-instans behandling av gjenopptakelsesbegjæringen.

8.9 Behandling av søksmål mot lagdommere

Departementet foreslo i høringsbrevet at søksmål mot en lagdommer om en dommerhandling skal reises for en sideordnet lagmannsrett i stedet for Høyesterett. Høyesterett mener slike førsteinstanssaker representerer en unødig belastning.

Bare Borgarting lagmannsrett hadde merknader til forslaget, og uttaler at det gir det beste inntrykket utad at saker mot dommere i lagmannsrettene behandles på overordnet nivå.

Departementet legger til grunn at forslaget om å gi adgang til å behandle søksmål mot lagdommere i to instanser vil styrke rettssikkerheten, og følger opp forslaget, jf. tvistemålsloven § 438. Saksøkeren velger som hovedregel den lagmannsretten som skal behandle saken.

Komiteens merknader

Komiteen ser det som et viktigere hensyn at det blir mulighet til en to-instans behandling av slike saker, og at Høyesterett blir noe avlastet, enn at det er en overordnet rett som behandler saker mot en lagdommer. Komiteen støtter derfor forslaget.

8.10 Forberedende dommer i straffesaksanker

Etter anbefaling fra Høyesterett foreslår departementet en ordning med en forberedende dommer i straffesaker som da vil bli behandlet av Høyesterett på samme måte som sivile saker.

Flere høringsinstanser støtter forslaget, men har ulikt syn på hvor regelen skal plasseres.

Departementet foreslår at en forberedende dommer i Høyesterett får hjemmel til å treffe saksforberedende avgjørelser, jf. straffeprosessloven § 327.

Komiteens merknader

Komiteen støtter forslaget om at reglene om forberedende dommer blir like for sivile saker og straffesaker.

9. ULIKE ENDRINGER

9.1 Pålegg om at det må stilles sikkerhet for løsningssummen ved odelsløsning

Den som vil løse en eiendom på odell, må reise sak for herreds- eller byretten innen et år etter at den nye eieren (saksøkte) har fått tinglyst hjemmel til eiendommen. I motsett fall går løsningsretten tapt.

I høringsbrev tok departementet opp spørsmålet om det ikke burde klargjøres i odelsloven at saksøkeren i en løsnings sak kan pålegges å stille sikkerhet for løsningssummen etter at løsningskravet har ført fram og takst er fastsatt.

Alle høringsinstansene som uttaler seg om spørsmålet, støtter forslaget.

Departementet har justert forslaget noe, og går etter høringsinstansene inn for at det som hovedregel bør stilles krav om slik sikkerhet dersom saksøkte krever dette, jf. odelsloven §§ 70 og 75. Det skal normalt settes en frist på en måned.

Komiteens merknader

Komiteen slutter seg til forslaget, da det kan slå svært uheldig og urimelig ut for den saksøkte om det viser seg, kanskje etter årevis behandling av saken, at saksøker ikke kan betale innløsningssummen.

9.2 Overgangsbestemmelser ved endring i størrelsen på forsinkelsesrenten

I lov 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m.m. lyder § 3 første ledd:

«Kongen fastsetter størrelsen på forsinkelsesrenten til en fast prosent årlig rente under hensyn til det alminnelige rentenivå. For skyldnere som er skyldnere i egenskap av forbrukere, kan Kongen fastsette en lavere rente.»

Når forsinkelsesrenten endres, kan det komme opp spørsmål om hvilken virkning den nye renten skal få for pengekrav der det allerede før endringen hadde påløpt forsinkelsesrente. Departementet foreslår en uttrykkelig regel om at endring av forsinkelsesrenten skal få virkning fra iverksettelsen selv om det alt har påløpt forsinkelsesrente i et kravsforhold.

Alle høringsinstansene som uttaler seg om dette, støtter departementets forslag.

Det vises til forslaget om endring av forsinkelsesrenteloven § 3.

Komiteens merknader

Komiteen er enig i at det må være rimelig at endring av forsinkelsesrenten gis virkning fra iverksettelsen.

9.3 Fastsettelse av forsinkelsesrente i dommer

Det er ikke uvanlig at domsslutninger der det blir tilkjent forsinkelsesrente, blir formulert på en slik måte at det kan fremstå som uklart hva slags rente det er tale om.

Det foreslås at det i dommer som tilkjenner forsinkelsesrenter, ikke angis en bestemt rentesats, men innføres en henvisning til enten den alminnelige forsinkelsesrenten eller forsinkelsesrenten for forbrukerskyldnere.

Nesten alle høringsinstanser som uttaler seg, støtter endringsforslaget. Oslo byfogdembete mener det ikke er behov for slike regler.

Det vises til forslaget til ny § 148 a i tvistemålsloven og endring av straffeprosessloven § 432.

Komiteens merknader

Komiteen slutter seg til forslaget, og viser til at presiseringen kan forhindre misforståelser, uenighet og nye tvister mellom partene.

10. ADMINISTRATIVE OG ØKONOMISKE KONSEKVENSER

Endringene i proposisjonen gjelder ulike forslag som tar sikte på å forenkle og effektivisere saksbehandlingen i prosesslovgivningen og reglene om tvangsinndrivelse, samt gjøre rettergangsreglene for Høyesterett noe enklere og mer fleksible.

11. KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen viser til proposisjonen og rå Odels tinget til å gjøre følgende

vedtak til lov

om endringer i rettergangslovgjevinga m.m. (harmonisering av rettsmiddelfristar, effektivisering av bøtestraffa og endring av prosessreglane for Høgsterett m.m.)

I

1 I lov om Stranding og Vrag 20. juli 1893 nr. 2 vert det gjort følgjande endring:

§ 10 første leddet tredje punktum skal lyde:

Fastsettingen foretas av lensmannen når eieren ikke er kjent og ikke har meldt seg og legitimert sin

rett innen utløpet av *3-månedersfristen* etter hitte-godsloven § 7.

2 I lov 28. november 1898 om Umyndiggjørelse vert det gjort følgjande endringar:

§ 2 fjerde leddet andre punktum vert oppheva.

§ 14 andre leddet andre punktum skal lyde:

Retten skal snarest mulig sørge for at melding om umyndiggjørelsen blir kunngjort i Norsk Lysningsblad og i en avis som er alminnelig lest på stedet, og tinglyst eller registrert i:

1. *lørsreregisteret*,
2. grunnboken og andre lignende realregistre, for så vidt den umyndiggjorte eier fast eiendom eller andre registrerte eiendeler, og
3. Foretaksregisteret, hvis den umyndiggjorte er innehaver eller ansvarlig medlem av et foretak som er innført der.

3 I lov 22. mai 1902 nr. 10 Almindelig borgerlig Straffelov (straffeloven) vert det gjort følgjande endring:

§ 74 skal første og andre leddet lyde:

Ilagt bot foreldes *10 år* etter at avgjørelsen ble endelig.

Foreldelse av bøtestraff er uten betydning for utleggspant, *utleggstrekk* eller annen sikkerhet som er stiftet innen fristens utløp.

§ 74 fjerde leddet skal lyde:

Subsidiær fengselsstraff faller bort etter *5 år*, med mindre fullbyrding av den er påbegynt etter fristens utløp.

4 I lov 13. august 1915 nr. 5 om domstolene (domstolloven) vert det gjort følgjande endringar:

§ 2 skal lyde:

Særdomstoler er:

1. vergemålsrettene;
2. jordskifterettene;
3. de skjønnsretter som er nedsatt etter *plan- og bygningsslov 14. juni 1985 nr. 77 § 60*;
4. de overordentlige domstoler, som nedsettes etter § 29;
5. konsulrettene i utlandet;
6. Riksretten.

For de domstoler som er nevnt under nr. 1-5, gjelder denne lov om ikke annet er bestemt. For Riksretten gjelder den ikke.

§ 9 skal lyde:

Høyesterett skal ha en direktør, som leder domstolens kontor, og dessuten så mange protokollsekretærer og utredere som saksmengden krever.

§ 17 vert oppheva.

§ 24 vert oppheva.

Overskrift til kapittel 3 skal lyde:

3dje kapitel. *Dommere og rettens øvrige embets- og tjenestemenn.*

§ 61 skal lyde:

Direktøren i Høyesterett er embetsmann.

Protokollsekretærer og utredere ved Høyesterett tilsettes av departementet, eller av Høyesterett etter bestemmelser gitt av departementet. Protokollsekretærer og utredere kan tilsettes på åremål.

§ 62 skal lyde:

For tjenestemenn ved domstolene gjelder lov 4. mars 1983 nr. 3 om statens tjenestemenn m.m. dersom ikke annet følger av loven her.

Etter bestemmelser gitt av departementet kan domstolens leder for kortere eller lengre tid eller for den enkelte sak oppnevne stedfortredere for domstolens tjenestemenn.

§ 66 nr. 3 skal lyde:

3. embetsmenn i dømmende *stilling*,

§ 86 første leddet sjette punktum skal lyde:

Trekning av meddommere til straffesaker ved lagmannsretten kan likevel foretas blant dem som er trukket ut til å være lagrettemedlem i en sak som skal behandles på samme rettssted umiddelbart før eller etter meddomsrettssaken. Dersom hovedforhandlingen i lagrettesaken har tatt til, foretas trekningen blant de lagrettemedlemmer som gjør tjeneste.

§ 91 første leddet skal lyde:

Treffer loddet et lagrettemedlem eller en meddommer, som etter § 106 eller § 107 ville være utelukket fra å gjøre tjeneste i noen av sakene, eller som har meldt eller vites å ha gyldig forfall, skal han forbigås. Det samme gjelder, når vedkommende skulle vært slettet av fortegnelsen etter § 81 første, annet eller tredje ledd, eller er siktet for en straffbar handling som kan antas å medføre frihetsstraff eller tap av offentlig stemmerett. Lagrettemedlem eller meddommer som ikke har tilstrekkelig kjennskap til det norske språk, bør forbigås. Avgjørelsen treffes av rettens formann eller en annen dommer.

§ 92 skal lyde:

Utfallet av loddtrekningen og de avgjørelser som er truffet etter § 91 nedtegnes og oppbevares blant sakens dokumenter.

§ 106 nr. 8 skal lyde:

8. når han tidligere har hatt med saken å gjøre som voldgiftsmann eller i lavere rett som dommer eller lagrettemedlem;

§ 110 første leddet skal lyde:

Ingen som står i et forhold til saken som nevnt i § 106 nr. 1 til 6, kan delta i saken som protokollsekretær eller utreder, jf. § 61, eller forestå trekning av meddommere eller lagrettemedlemmer.

§ 113 andre leddet skal lyde:

Er et lagrettemedlem, et rettsvitne, en protokollfører eller en annen embets- eller tjenestemann i sådan stilling, skal han si fra til rettens formann.

§ 138 andre leddet skal lyde:

Stillingen som rettstolk kan forenes med stillingen som protokollfører eller rettsvitne.

§ 162 andre leddet skal lyde:

Notarius og stevnevitne plikter å gi bevitnelse om noen krever det.

§ 163 a nytt fjerde ledd skal lyde:

Advokater som skal innkalle vitner etter tvistemålsloven § 200 ved forkynning av vitnestevning, kan forkynne vitnestevningen gjennom posten, enten i vanlig brev vedlagt mottakskvittering eller i rekommandert brev.

§ 163 a gjeldande fjerde ledd vert nytt femte ledd.

§ 179 tredje leddet skal lyde:

Ellers må underskriften være bevitnet av en dommer, notarius, advokat eller et stevnevitne.

§ 221 andre leddet andre og nytt tredje punktum skal lyde:

Prøven omfatter utføringen av to muntlige saker. Minst en av disse må være en sivil sak for den ankende part med mindre Høyesteretts kjæremålsutvalg av særlige grunner gir tillatelse til annet.

Gjeldande tredje og fjerde punktum vert fjerde og nytt femte punktum. Femte punktum skal lyde:

I samme sak kan det bare være en prøveadvokat, med mindre Høyesteretts kjæremålsutvalg av særlige grunner gir tillatelse til annet.

§ 223 første leddet skal lyde:

Enhver advokat har rett til å ha en autorisert fullmektig til å opptre for seg i rettergang. Fullmektigen kan ikke opptre for Høyesterett, ved hovedforhandling for lagmannsrett eller ved hovedforhandling for herreds- eller byrett i saker om straff for forbrytelser som etter loven kan medføre fengsel i mer enn 6 år, med mindre vedkommende har tillatelse etter § 221 eller § 220 til å være advokat ved vedkommende rett. Lagmannsretten kan for den enkelte sak tillate at en advokat opptrer ved autorisert fullmektig ved hovedforhandling i andre saker enn saker om straff for forbrytelser som etter loven kan medføre fengsel i mer enn 6 år.

§ 225 tredje og fjerde leddet skal lyde:

Dersom noen som Tilsynsrådet fører tilsyn med, har opptrådt i strid med regler gitt i eller i medhold av denne eller annen lov, kan Tilsynsrådet meddele vedkommende en irettesettelse. I alvorlige tilfeller kan Tilsynsrådet meddele vedkommende en advarsel. Finner Tilsynsrådet at det bør treffes vedtak etter § 219 tredje ledd eller § 230, fremmer det forslag om det overfor Advokatbevillingsnemnden.

Avgjørelser truffet av Tilsynsrådet etter §§ 218, 220, 221, 223, 228 eller 233 eller etter forskrift gitt i medhold av § 219 første ledd tredje punktum, § 220 femte ledd eller § 235 annet ledd, og som er til ugunst for den det retter seg mot, kan påklages til Advokatbevillingsnemnden. For øvrig kan avgjørelser truffet av Tilsynsrådet ikke påklages. Søksmål mot avgjørelser truffet av Tilsynsrådet for advokatvirksomhet, reises mot staten ved Tilsynsrådet for advokatvirksomhet.

§ 226 første og andre leddet skal lyde:

Advokatbevillingsnemnden skal bestå av tre medlemmer. Lederen skal være dommer, og ett av medlemmene skal være praktiserende advokat. Medlemmer og varamedlemmer oppnevnes av Kongen.

Advokatbevillingsnemnden avgjør saker etter § 219 tredje ledd og § 230 etter forslag fra Tilsynsrådet eller Disiplinærnemnden. Dersom Advokatbevillingsnemnden ikke tar forslaget til følge, kan den i stedet meddele vedkommende en irettesettelse eller en advarsel. Nemnden er dessuten klageinstans for avgjørelser truffet av Tilsynsrådet som nevnt i § 225 fjerde ledd. Avgjørelser truffet av Advokatbevillingsnemnden kan ikke påklages. Søksmål mot avgjørelser truffet av Advokatbevillingsnemnden, reises mot staten ved Advokatbevillingsnemnden.

§ 227 tredje leddet skal lyde:

Klager over at en advokat har opptrådt i strid med god advokatskikk eller for øvrig i strid med denne eller annen lov, kan bringes inn for Disiplinærnemnden. En advokat som har opptrådt i strid med god advokat-

skikk eller for øvrig i strid med denne eller annen lov, meddeles en irettesettelse *eller kritikk*. I alvorlige tilfeller kan vedkommende meddeles en advarsel. *Disiplinærnemnden kan også behandle klager fra klienter som ikke får tilbake salær etter avgjørelser truffet av andre disiplinærorgan*. Finner nemnden at det bør treffes vedtak etter § 230, fremmer den forslag om det overfor Advokatbevillingsnemnden.

§ 227 sjuande leddet skal lyde:

Disiplinærnemndens vedtak kan ikke påklages. *Søksmål mot avgjørelser truffet av Disiplinærnemnden, reises mot staten ved Disiplinærnemnden.*

§ 229 første leddet første punktum skal lyde:

Embetsmenn i dømmende *stilling, fylkesmenn, embets- og tjenestemenn* hos domstolene og fylkesmennene samt embets- og tjenestemenn ved påtalemyndigheten og i politiet kan ikke utøve advokatvirksomhet.

5 I lov 13. august 1915 nr. 6 om rettergangsmåten for tvistemål (tvistemålsloven) vert det gjort følgende endringar:

§ 6 tredje leddet skal lyde:

Begjæring om samtykke fremsettes sammen med ankeerklæringen og sendes med sakens dokumenter til Høyesteretts kjæremålsutvalg. Før samtykke gis, skal motparten ha fått adgang til å uttale seg. Etter at søknaden er avgjort, sendes sakens dokumenter tilbake til den rett hvis avgjørelse angripes.

§ 16 skal lyde:

Er hovedforhandlingen begynt *når retten finner at den etter reglene om tvistegjenstandens verdi ikke er domsmyndig, kan saken likevel fremmes.*

På grunn av feil ved avgjørelsen av tvistegjenstandens verdi kan dommen ikke kjennes ugyldig.

§ 25 skal lyde:

Søksmål om en forpliktelse som bygger på kontrakt kan reises i den rettskrets der forpliktelsen er oppfylt eller kan kreves oppfylt.

Dersom søksmål som nevnt i første ledd gjelder kontraktsforpliktelse til å betale penger, får bestemmelsen i første ledd ikke anvendelse når saksøkte har hjemting her i riket etter §§ 17, 18 eller 21.

§ 44 første leddet første og andre punktum skal lyde:

Som prosessfullmektig for Høyesterett under muntlig *hovedforhandling* kan bare brukes advokater som har tillatelse til å være advokat ved Høyesterett. Under forberedelsen av saker for Høyesterett, *ved skriftlig ankebehandling* og ved kjæremål til Høyeste-

retts kjæremålsutvalg kan bare advokater brukes som prosessfullmektig.

§ 115 andre leddet skal lyde:

Hvis parten *blir fritatt for møteplikt etter § 199 første ledd annet punktum*, kan han avhøres ved en annen rett etter reglene i kapittel 16.

§ 120 skal lyde:

Ethvert prosesskrift må være underskrevet. Det bør nevne:

1. domstolen, sakens nummer, partenes og i tilfelle deres lovlige stedfortrederes navn, stilling, bopel og prosessstilling og partenes prosessfullmektiger,
2. de bilag som følger med, og om de er i original eller avskrift,
3. *til hvem gjenpart av prosesskriftet med bilag i tilfelle er sendt direkte.*

§ 123 første leddet skal lyde:

Prosesskrifter innleveres til retten hvis ikke annet er bestemt. Skal skriftet meddeles til andre eller forkynnes for andre, sørger retten for det *dersom ikke annet er bestemt. Har en advokat avgitt et prosesskrift uten at det skal forkynnes for motparten, drar inn nye krav eller inneholder en erklæring om bruk av rettsmidler, og advokaten har sendt gjenpart av prosesskriftet til noen det skal meddeles til, kan retten unnlate å meddele det til vedkommende. Om retten finner grunn til å fastsette en frist for å svare på prosesskriftet, meddeles dette parten.*

§ 125 andre leddet skal lyde:

Rettsboken skal angi:

1. retten, tiden og stedet for rettsmøtet, *dommernes, protokollførernes, rettsvitnenes* og partenes navn og sakens nummer og gjenstand;
2. om partene møter personlig, hvem som møter for dem, navnene på de vitner og sakkyndige som har møtt, og de dokumenter og bevisgjenstander som er fremlagt.

§ 133 tredje leddet skal lyde:

Rettsboken underskrives av dommerne, *protokollføreren* og rettsvitnet.

§ 134 andre leddet vert oppheva.

§ 140 skal lyde:

Adgang til å overvære rådslagningen og stemmegivningen har *bare protokollføreren*. Rettens formann kan likevel gi særlig tillatelse til andre, som av hensyn til sin juridiske utdanning eller av lignende grunner ønsker å være tilstede.

Ny § 148 a skal lyde:

Når en dom pålegger noen å betale rente etter lov 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m.m. for et tidsrom etter dommens avsigelse, skal rentens størrelse angis ved en henvisning til den rente som er fastsatt i medhold av forsinkelsesrentelovens § 3 første ledd første punktum. For skyldnere som er skyldnere i egenskap av forbrukere skal det i stedet vises til forsinkelsesrenten for forbrukerskyldnere etter § 3 første ledd.

§ 181 første og andre leddet skal lyde:

Spørsmålet om tilkjenning og utmåling av saksomkostninger kan bare prøves av høyere rett, når saken selv bringes inn for denne.

Kjæremål kan likevel erklæres på det grunnlag at omkostningsspørsmålet er avgjort i strid med loven. Hvis saken er avgjort ved dom, er kjæremålsretten bundet av den underordnede rettens bedømmelse av sakens beviser. *Kjæremålsretten kan selv treffe ny avgjørelse om omkostningene hvis den finner at saken er tilstrekkelig opplyst.*

§ 199 skal lyde:

Plikt til å møte som vitne ved herreds- eller byrett og lagmannsrett har enhver. Retten kan fritta et vitne for møteplikt dersom vitnet har mer enn 800 km reise med rutegående befordringsmiddel eller 125 km på annen måte, eller en tilsvarende strekning dels på den ene, dels på den annen måte, og fremmøte vil medføre uforholdsmessige ulemper eller kostnader sammenlignet med vitnets betydning for sakens opplysning.

Vitnet har krav på godtgjørelse etter særskilt lov.

§ 200 første leddet skal lyde:

Retten innkaller vitnene gjennom forkyning av vitnestevning. *Når en part har advokat som prosessfullmektig, sørger advokaten for innkalling av de vitner som parten ønsker ført, og i tilfelle for utarbeidelse og forkyning av vitnestevninger, dersom ikke retten bestemmer annet. Retten kan også ellers pålegge en part eller dennes prosessfullmektig å sørge for innkalling av vitner som parten ønsker ført.*

§ 215 skal lyde:

Rettens formann spør vitnet om navn, fødselsår og -dag, stilling, bopel og forhold til partene. *I stedet for bopel kan vitnet oppgi arbeidssted. Dersom det er nødvendig, kan rettens formann pålegge vitnet å oppgi sin bopel til retten.* Dersom det er særlig grunn til det, spørres vitnet også om andre omstendigheter som kan ha innflytelse på bedømmelsen av forklaringen.

§ 220 skal lyde:

Utenfor hovedforhandlingen kan vitneførsel bare foretas:

1. når retten under særlige omstendigheter finner, at det er av betydning allerede under saksforberedelsen å få kjennskap til et vitnes forklaring;
2. når det er ønskelig, at vitnet avhøres på åstedet og den dømmende rett ikke vil bli satt der eller begi seg dit;
3. når der på grunn av sykdom, forestående bortreise eller lignende er fare for, at vitnet ikke vil kunne føres under hovedforhandlingen, eller når vitnet på grunn av sykdom, alderdomssvakheter eller lignende må avhøres i sitt hjem eller i nærheten av det, og den dømmende rett ikke vil begi seg dit;
4. når vitnet bor eller oppholder seg i utlandet eller er fritatt for møteplikt etter § 199 første ledd annet punktum;
5. når det av andre grunner ville være forbundet med ulempe å avhøre vitnet under hovedforhandlingen eller omkostningene ved dette ville være uforholdsmessige hensett til sakens og vitnesbyrdets betydning og partenes økonomiske evne.

§ 273 nr. 3 skal lyde:

3. i saker som skal behandles etter denne lov kapittel 30;

§ 274 første leddet nytt nr. 10 skal lyde:

10. i saker mot staten eller en kommune, mot offentlige eller kommunale myndigheter eller institusjoner som ikke skal behandles etter reglene i denne lov kapittel 30.

§ 277 andre leddet skal lyde:

For adgangen til å opptre som prosessfullmektig ved inngivelse av forliksklage gjelder § 44 tredje ledd. Dessuten kan en inkassobevillingshaver hos en inkassator som driver inkassovirksomhet i medhold av inkassobevilling etter inkassoloven, opptre som prosessfullmektig etter samme regler som advokater ved inngivelse av forliksklage i *inkassooppdrag* som inkassatoren har for klageren. Videre kan den som har rett til å drive rettshjelpsvirksomhet etter domstolloven § 218 annet ledd nr. 1 til 3, opptre som prosessfullmektig ved inngivelse av forliksklage i rettshjelpsoppdrag som vedkommende har for klageren. Vedkommende kan ikke inngi forliksklage muntlig.

§ 277 fjerde og femte leddet skal lyde:

I saker hvor forliksrådet kan avsi uteblivelsesdom, jf. §§ 1 og 288, og klageren har krevd dom i forliksrådet, skal forliksrådet i stedet forkynne klagen for innklagede med pålegg om at denne innen en bestemt frist på minst en uke ved prosesskrift eller muntlig inngir tilsvaret til forliksrådet. Innklagede oppfordres til

i tilsvaret å opplyse om sitt standpunkt til klagerens påstand. I pålegget skal det gjøres oppmerksom på når og hvor innklagede kan møte fram for forliksrådet for å inngi tilsvaret muntlig. Innklagede skal gjøres oppmerksom på at det kan bli avsagt dom på grunnlag av klagens framstilling av saken dersom tilsvaret ikke inngis innen fristens utløp. Samtidig meddeles innklagede at partene vil bli innkalt til forliksmekling dersom klagerens påstand bestrides, og at det vil bli avsagt dom i samsvar med klagerens påstand dersom innklagede godtar påstanden, med mindre klageren i klagen eller innklagede i tilsvaret har krevd at det likevel skal innkalles til mekling. Om adgangen til å opptre som prosessfullmektig ved inngivelse av tilsvaret gjelder annet ledd tilsvarende.

Dersom innklagede i tilsvaret bestrider klagerens påstand, eller klageren eller innklagede har krevd mekling selv om innklagede har godtatt klagerens påstand, berammer forliksrådet møte for behandling av klagen. Det samme gjelder dersom det er opplyst eller sannsynlig at innklagede har vært hindret ved gyldig forfall fra å inngi tilsvaret og forliksrådet ikke finner det hensiktsmessig å gi ny tilsvarefrist. Tredje ledd gjelder tilsvarende. Tilsvaret forkynnes for klageren samtidig med innkallingen. Klagen forkynnes for innklagede dersom denne ikke har mottatt klagen tidligere.

§ 278 skal lyde:

Partene eller deres lovlige stedfortredere plikter å møte personlig når de ikke har gyldig forfall eller bor utenfor kommunen. Gjelder saken et formueskrav, kan en part likevel alltid møte ved sin ektefelle, sitt barn eller svigerbarn eller ved en som er fast ansatt i hans tjeneste.

Stiftelser, selskaper, sparebanker, foreninger og boer kan alltid møte ved et medlem av styret. Staten, kommuner og offentlige innretninger kan alltid møte ved fullmektig.

I tilfeller der det innkalles til mekling selv om innklagede i tilsvaret har godtatt klagerens påstand, kan partene møte ved fullmektig uavhengig av første og annet ledd.

§ 279 nytt andre ledd skal lyde:

En part som ikke har personlig møteplikt etter § 278, kan under meklingen møte sammen med en medhjelper eller en forliksfullmektig som fyller vilkårene etter første ledd eller la seg representere av en slik forliksfullmektig. Dersom den ene parten har medhjelper eller forliksfullmektig, kan motparten også ta med en medhjelper som nevnt. Forliksrådet kan også i andre tilfeller tillate at en part som har personlig møteplikt, møter sammen med en medhjelper som oppfyller vilkårene etter første ledd.

Gjeldende andre ledd blir tredje ledd og skal lyde:

En part som ønsker å bruke advokat som forliksfullmektig eller medhjelper etter første ledd, må opplyse om det i forliksklagen eller i tilsvaret eller i en egen, skriftlig underretning som må være sendt både motparten og forliksrådet minst en uke før møtet. Dersom en part har varslet om at denne ønsker å bruke advokat som medhjelper eller forliksfullmektig, har den andre parten rett til å bruke advokat eller en annen som oppfyller vilkårene etter første ledd, uten å varsle om det på forhånd.

Gjeldende tredje og fjerde ledd blir nye fjerde og femte ledd.

§ 288 skal lyde:

I saker der det etter § 277 fjerde ledd er gitt pålegg om tilsvaret, avsies uteblivelsesdom dersom innklagede ikke har gitt tilsvaret innen tilsvarefristens utløp. § 289 annet ledd annet til fjerde punktum og tredje ledd gjelder tilsvarende.

Har innklagede i tilsvaret godtatt klagerens påstand, avsies dom i samsvar med påstanden, om ikke en av partene har krevd at det likevel skal innkalles til mekling.

Finner forliksrådet at dom likevel ikke kan avsies, innkalles partene til mekling.

§ 288 a tredje leddet andre punktum skal lyde:

§ 279 tredje ledd gjelder tilsvarende.

§ 296 skal lyde:

Anke over en dom som avsagt av forliksrådet, går til herreds- eller byretten. Saken bringes inn og behandles etter reglene i kapittel 22 og 23. Stevning må være inngitt til retten innen en måned etter forkynnelsen av forliksrådets dom.

§ 305 andre leddet skal lyde:

Dersom begge parter begjærer det og dommeren finner det ubetenkelig, kan hovedforhandling foregå i samme møte, enten uten bevisførsel eller med en bevisførsel som foregår med det samme. Det samme gjelder uten at partene begjærer det, hvis de i innkallingen er gjort oppmerksom på muligheten.

§ 306 skal lyde:

Blir saken ikke pådømt etter § 305, oppfordrer dommeren partene til å tilby sine bevis etter reglene i § 188 og til å uttale seg om hverandres bevisstilbud. Skriftlige bevis bør fremlegges med det samme.

Er en part ikke forberedt på å gi fullstendig bevisoppgave, kan parten fullstendig gjøre sin oppgave ved et prosesskrift.

§ 317 annet til femte ledd gjelder tilsvarende.

Partene skal si fra om de krever meddommere tilkalt til hovedforhandlingen, dersom de ikke har uttalt seg om det tidligere.

§ 317 skal lyde:

Hvis særlige omstendigheter gjør det nødvendig, kan dommeren, før hovedforhandlingen berammes, beslutte at ytterligere forberedelse skal foregå gjennom prosesskrifter eller personlig møte.

Retten kan pålegge en saksøker som har advokat som prosessfullmektig, innen en bestemt frist ved prosesskrift å utarbeide en kortfattet, kronologisk redegjørelse for sakens faktiske side. Redegjørelsen meddeles saksøkte av retten med oppfordring om i tilfelle å si fra innen en bestemt frist ved prosesskrift om hvilke deler av redegjørelsen saksøkte bestrider og hvilke deler av sakens faktiske side denne mener er utelatt.

En part kan også uten pålegg inngi ytterligere forberedende innlegg gjennom prosesskrift. Retten skal så vidt mulig meddele innlegget til motparten.

Dersom partene kommer fram til enighet, avsies dom på dette grunnlag.

En advokat som er prosessfullmektig for en part, bør meddele prosesskrift til motparten ved gjenpart samtidig med at de sendes retten, dersom motparten har en advokat som sin prosessfullmektig. Det skal fremgå av prosesskriftet hvem det er sendt gjenpart til. Retten kan fastsette innen hvilken frist prosesskriftene må besvares og meddeler partene fristen. Retten kan i særlige tilfeller påta seg å meddele prosesskrifter til partene.

§ 322 fjerde leddet skal lyde:

Saker om formuesverdier der tvistegjenstandens verdi ikke overstiger 20 000 kroner behandles ved forenklet rettergang selv om partene ikke har avtalt det. §§ 9 til 16 gjelder tilsvarende. Kravet behandles likevel ved alminnelig rettergang dersom det etter regler i kapittel 5 eller 6 skal behandles i samme sak som krav som skal behandles ved alminnelig rettergang

§ 333 skal lyde:

Skriftlig bevis leses opp av den som fører beviset, når ikke retten bestemmer noe annet.

Hvis retten finner det tilstrekkelig, kan det vesentlige av innholdet i skriftet gjengis. Påstår en part, at gjengivelsen på noe vesentlig punkt avviker fra innholdet, kan parten kreve at skriftet skal leses opp.

§ 356 skal lyde:

Anke til lagmannsrett kan ikke fremmes uten samtykke av lagmannsretten når anken gjelder en formuesverdi under 20 000 kroner. § 166 kommer ikke til anvendelse.

§ 359 andre leddet skal lyde:

Begjæring om samtykke fremsettes i ankeerklæringen.

§ 360 første leddet skal lyde:

Fristen for anke er *en måned* når ikke annet er bestemt ved lov.

§ 365 nytt tredje ledd skal lyde:

Ved anke til Høyesterett skal den ankende part angi forhold som nevnt i første ledd nr. 7 og klargjøre hva som er nytt i forhold til det som tidligere er gjort gjeldende eller som den angrepne avgjørelse bygger på. Den ankende part bør uttale seg om forhold av betydning for avgjørelsen etter § 373 tredje ledd.

Gjeldende tredje leddet vert nytt fjerde ledd.

§ 370 første leddet skal lyde:

Retten gir den ankende part bevitnelse om at anke er erklært. Ankeerklæringen skal uten opphold forkynnes for motparten. Er samtykke *gitt til* å bringe saken direkte inn for Høyesterett, skal dette samtidig forkynnes.

§ 371 første leddet nytt tredje punktum skal lyde:

Ved anke til Høyesterett gjelder § 365 tredje ledd og fjerde ledd tilsvarende for innstevnte.

§ 372 skal lyde:

Etter utløpet av tilsvarsfristen sendes sakens dokumenter til ankedomstolen. Ved anke til Høyesterett sendes de til kjæremålsutvalget. *Retten skal si fra dersom den mener at anken gjelder en formuesverdi som ikke oppfyller kravet til ankesum i § 356 eller § 357.*

Hvis noen del av sakens dokumenter fremdeles trengs ved den underordnede rett, sendes kopier eller avskrifter isteden.

Er tilsvar innkommet, skal det meddeles den ankende part.

Om meddelelse av senere prosesskrifter gjelder § 317 femte ledd.

§ 373 tredje leddet og nytt fjerde og femte ledd skal lyde:

Kjæremålsutvalget *kan nekte* å fremme anken helt eller for en del, når det enstemmig

1. finner det klart, at anken ikke vil føre frem,
2. eller finner at anken ikke vil kunne gis medhold uten at Høyesterett fraviker den påankede avgjørelse i et punkt hvor det antas å ha vært av vesentlig betydning, at retten har hatt høve til umiddel-

bart å høre forklaringer av parter eller vitner eller til å foreta en granskning, som ikke kan foretas av Høyesterett,

3. eller finner, at den ankende part ikke har sannsynliggjort, at det er uten hans skyld at nye påberopte beviser som under punkt 2 nevnt ikke har vært ført umiddelbart for den rett som har dømt i saken,
4. eller finner at verken avgjørelsens betydning utenfor den foreliggende sak eller andre forhold gir grunn til at anken blir prøvd av Høyesterett.

Kjæremålsutvalget bestemmer hvorvidt uttalelse bør innhentes fra den ankende part før det treffes avgjørelse etter tredje ledd.

Dersom avgjørelsen i annen ankesak for Høyesterett kan ha betydning for henvisningsspørsmålet, kan Høyesteretts kjæremålsutvalg enstemmig beslutte at behandlingen av en ankesak skal stanses i inntil seks måneder. Dersom det foreligger særlige grunner, kan tiden forlenges. Før det treffes beslutning om stans eller forlengelse av slik stansing, skal partene gis anledning til å uttale seg.

§ 374 tredje leddet skal lyde:

Den ankende part kan pålegges å utarbeide en kortfattet, kronologisk redegjørelse for sakens faktiske side innen en fastsatt frist. Redegjørelsen meddeles ankemotparten, som innen en fastsatt frist skal tilkjennes om det er innsigelser mot redegjørelsen.

Gjeldande tredje og fjerde leddet vert nye fjerde og femte ledd.

§ 375 skal lyde:

Ved forberedelse av ankeforhandling i lagmannsretten skal rettens formann eller den forberedende dommer, så snart vedkommende mener at forberedelsen er ferdig, meddele partene at ankeforhandlingen vil bli berammet eller frist satt for levering av det første innlegg i skriftlige saker, dersom partene ikke innen en fastsatt frist har mer å anføre.

Etter utløpet av denne frist kan nye ankegrunner ikke fremsettes for lagmannsretten med mindre motparten samtykker eller retten finner at han ikke har rimelig grunn til å motsette seg endringer. Det samme gjelder nye omstendigheter og nye bevisstilbud, enten det er den ankende part eller motparten som kommer med dem.

Etter utløpet av fristen kan partene heller ikke kreve at retten skal settes med meddommere.

Når en anke til Høyesterett er henvist til behandling, kan nye omstendigheter og bevis ikke gjøres gjeldende uten at Høyesteretts kjæremålsutvalg finner at særlige grunner taler for det. Avgjørelsen treffes av kjæremålsutvalget etter innstilling fra forberedne dommer.

§ 398 første leddet skal lyde:

Kjæremålsfristen er en måned, når ikke annet er bestemt.

§ 401 nytt tredje ledd:

Om meddelelse av prosesskrifter gjelder § 317 femte ledd.

§ 403 a skal lyde:

Dersom kjæremålsutvalget enstemmig finner det klart at et kjæremål til Høyesteretts kjæremålsutvalg ikke kan føre frem, kan det avvise eller forkaste kjæremålet, eller stadfeste den påkjærte avgjørelsen, uten annen begrunnelse enn en henvisning til bestemmelsen her.

§ 407 første leddet nr. 1 skal lyde:

1. når en dommer eller protokollfører, som har tatt del i behandlingen av saken, eller motparten eller hans lovlige stedfortreder eller prosessfullmektig har gjort seg skyldig i en straffbar handling med hensyn til saken, og det er grunn til å anta, at dette har hatt innvirkning på avgjørelsen;

§ 415 nytt andre punktum skal lyde:

Er en anke til Høyesterett nektet fremmet i medhold av § 373 tredje ledd, skal en begjæring om gjenoptakelse rette seg mot lagmannsrettens dom, hvis den ikke er begrunnet med feil ved saksbehandlingen i Høyesteretts kjæremålsutvalg.

§ 438 første leddet skal lyde:

Søksmål mot et medlem av Høyesterett hører under Høyesterett. Søksmål mot et medlem av lagmannsretten hører under en annen lagmannsrett. Søksmål mot et medlem av herreds- og byretten hører under lagmannsrett.

§ 466 første leddet første punktum skal lyde:

Er innanking for en ny voldgiftsrett forbeholdt, er ankefristen en måned regnet fra meddelelsen om voldgiftsdommen, hvis annet ikke er avtalt.

§ 485 skal lyde:

Er søkeren lagt inn tvangsmessig, kan han anke muntlig eller skriftlig for styreren (direktøren) for sjukehuset eller institusjonen. Er anken muntlig, skal mottakeren sørge for at den blir skrevet ned. Anken skal uten opphold sendes til den retten som har avsagt dommen.

For anke fra saksøkeren gjelder ikke § 364 andre ledd og § 365.

Den retten som mottar anken, avgjør om forberedende ankebehandling skal finne sted.

For ankebehandling i lagmannsretten gjelder §§ 478 til 484 så langt de passer. For ankebehandling i Høyesterett gjelder § 478 og §§ 481 til 484 så langt de passer.

6 I lov 1. juni 1917 nr. 1 om skjønn og ekspropriasjonsaker vert det gjort følgjande endringar:

§ 21 første leddet nytt sjettemåne punktum skal lyde:

For ytterligere forberedende innlegg gjelder tvistemålsloven § 123 første ledd og § 317 femte ledd.

§ 31 andre leddet skal lyde:

Klagen må fremsettes innen *en måned* etter at parten har fått meddelelse om den avgjørelse han angriper. Retten kan gi oppreisning på de samme vilkår som ville gjelde om avgjørelsen var truffet under rettergang.

§ 33 første leddet skal lyde:

Begjæring om overskjønn må fremsettes innen *en måned* etter at underskjønnets slutning er forkynt, når ikke annen frist er fastsatt ved lov. Tvistemålsloven § 360 annet og tredje ledd gjelder tilsvarende.

§ 33 a tredje leddet nytt tredje punktum skal lyde:

Ved oversendelse til lagmannsretten skal herreds- eller byretten si fra dersom den mener at kravet til ankesum i § 32 tredje ledd jf. tvistemålsloven § 356 ikke er oppfylt.

7 I lov 14. desember 1917 nr. 16 om erverv av vannfall, bergverk og annen fast eiendom m.v. vert det gjort følgjande endring:

§ 2 femte leddet skal lyde:

Konsesjonen med tilknyttede vilkår skal tinglyses for konsesjonhavers regning. Alle senere tinglyste heftelser på de i post 17 omhandlede eiendommer og gjenstander bortfaller når disse ifølge konsesjonen går over til staten eller innløses av denne. Når vannfallet går over til staten, skal meddelelse om dette fra vedkommende departement sendes *tinglygingsmyndighetene* for tinglysing.

8 I lov 14. august 1918 nr. 2 om utdrag i tvistemål og straffesaker vert det gjort følgjande endringar:

§ 5 skal lyde:

Domstolen skal dra omsorg for at samtlige utdrag blir trykt eller på annen måte mangfoldiggjort i det nødvendige antall eksemplarer. *Domstolen* påser at avtrykkene stemmer med de innleverte utdrag, og at avtrykk blir gitt til dommerne i god tid før ankeforhandlingen.

Er utdrag ikke innlevert så tidlig, at de nødvendige avtrykk har kunnet skaffes før saken tar til, foregår bevisførselen uten bruk av utdrag.

Domstolen skal forsyne et avtrykk av hvert utdrag med bevitnelse om at det har vært benyttet i Høyesterett, og oppbevare det blant sakens dokumenter.

§ 6 skal lyde:

I tvistemål plikter den part som har istandbragt utdrag, å betale utgiftene ved mangfoldiggjørelsen. *Departementet* kan likevel fritta en part for å betale disse utgifter.

Ved innleveringen av utdrag til Høyesteretts kontor skal det beløp som etter *domstolens* skjønn vil gå med til mangfoldiggjørelsen, nedlegges ved rettens kontor. Høyesteretts justitarius kan likevel samtykke i at nedleggelse unnlates, når han finner det sannsynlig at vedkommende part i henhold til *første ledd* vil bli fritatt for å betale utgiftene ved mangfoldiggjørelsen. Det offentlige utgifter er tvangsgrunnlag for utlegg.

En part kan selv sørge for mangfoldiggjørelsen av sitt utdrag når det gjøres på en *måte som domstolen* godkjenner.

§ 10 andre leddet skal lyde:

Når særlige grunner taler for det, kan retten også ellers i saker for lagmannsrett og i saker for herreds- og byrett kreve at utdrag utarbeides. Departementet gir nærmere forskrifter om hva utdraget skal inneholde. For øvrig gjelder reglene i §§ 1-9 *tilsvarende*.

9 I lov 14. august 1918 nr. 4 om rettergangsordningens ikrafttræden vert det gjort følgjande endringar:

§ 7 skal lyde:

Notarius er inhabil dersom han står i et forhold til saken som nevnt i lov om domstolene § 106 nr. 1 til 6. Samme lovs §§ 109, 110 tredje ledd, 111-113 og 118-121 gjelder tilsvarende.

§ 8 skal lyde:

Dersom ikke annet er bestemt i eller i medhold av lov kan avgjørelser under notarialforretninger påkjæres til lagmannsretten. For den som har fått underretning om avgjørelsen, er fristen for å erklære kjæremål *en måned* fra den dag vedkommende mottok underretningen. For andre er fristen *en måned* fra den dag da vedkommende har fått eller burde ha skaffet seg kjennskap til avgjørelsen, likevel ikke utover tre måneder fra det tidspunkt avgjørelsen ble truffet. Tinglygingsloven § 3 annet ledd og § 10 annet til fjerde ledd gjelder tilsvarende. For avgjørelser truffet av norsk notarius i utlandet er Borgarting lagmannsrett kjæremålsinstans.

10 I lov 17. juli 1925 nr. 11 om Svalbard vert det gjort følgjande endring:

§ 7 skal lyde:

Underdommer-, skifteforvalter- og *tinglysingsforretninger* legges til den underrett som Kongen fastsetter.

11 I lov 5. mai 1927 nr. 1 om arbeidstvister vert det gjort følgjande endringar:

§ 24 første leddet skal lyde:

I rettsboken føres inn tid og sted for rettsmøtet, navnene på dommere, *protokollførere*, parter og deres representanter, vitner og sakkyndige.

§ 46 nr. 4 vert oppheva.

12 I lov 21. februar 1930 om skifte vert det gjort følgjande endringer:

§ 5 skal lyde:

Bestemmelsene i § 4 første og annet ledd får tilsvarende anvendelse på dem som på skifterettens vegne utfører forseglings- og registreringsforretninger. For øvrig *gjelder lov* om domstolene §§ 111-113, 118, 120 og 121.

§ 40 første leddet andre punktum skal lyde:

Ankefristen er *en måned* regnet fra utlodningsdagen.

13 I lov 5. februar 1932 nr. 2 om rettergangsmåten i riksrettsaker vert det gjort følgjande endringar:

§ 5 skal lyde:

Som *protokollfører* ved Riksretten tjenestegjør *Høyesteretts direktør*. I stedet for eller ved siden av denne kan presidenten anta en eller flere særskilte *protokollførere*.

§ 6 skal lyde:

Om ugildhetsgrunner for dommere og *protokollførere* i Riksretten gjelder forskriftene i lovgivningen om de alminnelige domstoler. Også den dommer som det er spørsmål om å utelukke som ugild deltar i avgjørelsen.

§ 26 første leddet skal lyde:

I forbindelse med domsavsigelsen fastsetter retten den godtgjørelse som tilkommer anklageren, forsvaren og særskilt oppnevnte *protokollførere*. Godtgjørelsen utredes av statskassen. Har Høyesteretts *direktør eller noen av Høyesteretts protokollsekretærer* tjenestegjort som *protokollfører* ved Riksretten, kan han

tilstås godtgjørelse i den utstrekning retten finner rimelig.

14 I lov 7. juni 1935 nr. 2 om tinglysing vert det gjort følgjande endring:

§ 10 første leddet skal lyde:

For den som har fått underretning etter § 9, er fristen for å erklære kjæremål *en måned* fra den dag da underretningen ble sendt. For andre er fristen *en måned* fra den dag da vedkommende har fått eller burde ha skaffet seg kjennskap til avgjørelsen, jf. likevel §§ 10 a og 10 b.

15 I lov 29. mai 1953 nr. 1 om rett for handverkarar o.a. til å selja ting som ikkje er vert henta vert det gjort følgjande endring:

§ 5 nytt andre ledd skal lyde:

Dersom det er nødvendig for at rettsstiftingar i tingen skal kunne slettast frå eit offentleg register, eller for at kjøparen skal kunne meldast som ny eigar til offentleg styresmakt etter føresegn i eller i medhald av lov, kan kravshavaren krevja at tingen vert seld gjennom namsmakta etter reglane om tvangssal så langt dei høver. Føresegnene i tvangssfullføringslova § 8-16 første leddet gjeld ikkje.

16 I lov 4. februar 1960 nr. 2 om borettslag vert det gjort følgjande endring:

§ 37 tredje leddet skal lyde:

Er andelseieren kastet ut av boligen eller har han eller hun flyttet i henhold til oppsigelsen eller hevningen, kan laget straks gå fram etter reglene i § 18 første ledd annet og tredje punktum. *Det samme gjelder uavhengig av om andelseieren har flyttet dersom laget har tvangskraftig tvangsgrunnlag for fravikelse etter tvangssfullbyrdelsesloven kapittel 13.*

17 I lov 19. juni 1964 nr. 14 om avgift på arv og visse gaver vert det gjort følgjande endring:

§ 22 første leddet skal lyde:

Oversitter den avgiftspliktige eller testamentfullbyrderen den forfalltid som følger av §§ 20 eller 21, plikter han å svare *forsinkelsesrente*. Hvis avgiften i medhold av § 20 tredje ledd, først blir betalt senere enn den forfalltid som følger av de øvrige bestemmelser, pliktes *forsinkelsesrente* av avgiftsbeløpet i det mellomliggende tidsrom for så vidt forsinkelsen skyldes at den avgiftspliktige eller testamentfullbyrderen har forsømt sin opplysningsplikt etter kapittel VI.

18 I lov 28. juni 1974 nr. 58 om odelsretten og åsetesretten vert det gjort følgjande endringar:

§ 70 andre leddet nye fjerde, femte og sjette punktum skal lyde:

Om løysingssummen ikkje skal betalast straks, skal retten etter krav frå saksøkte påleggje saksøkjaren å stille slik trygd for løysingssummen som retten fastset. Retten skal i tilfelle òg setje ein rimeleg frist til å oppfylle eit slikt krav. Dersom særlege omsyn ikkje gjer seg gjeldande, skal fristen etter førre punktum vere ein månad.

§ 75 skal lyde:

Dersom saksøkjaren ikkje gjennomfører odelsløysinga eller stiller pålagt trygd for løysingssummen til den tid som er fastsett i fråviksorskurd eller rettskraftig dom, misser han odelsretten til eigedomen. Dette gjeld likevel ikkje når løysing blir gjennomført på eit seinare tidspunkt enn det retten har fastsett eller trygd ikkje vert stilt som pålagt av retten og dette har grunnlag i avtale mellom partane.

19 I lov 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m.m. vert det gjort følgjande endring:

§ 3 første leddet nytt tredje punktum skal lyde:

Endring i forsinkelsesrentens størrelse får virkning fra ikrafttredelsen også for krav hvor fordringshaveren har krav på forsinkelsesrente før ikrafttredelsen.

20 I lov 21. desember 1979 nr. 77 om jordskifte o.a. (jordskifteloven) vert det gjort følgjande endring:

§ 63 første og andre leddet skal lyde:

Fristen for anke er *ein månad*. Fristen blir rekna frå forkynninga av jordskiftet, jfr. § 22 andre ledd fjerde punktum, men slik at når det etter § 62 er høve til å anke straks, skal fristen reknast frå den tid vedkommande part har fått avgjerda forkynt.

Fristen for kjæremål er *ein månad*.

21 I lov 13. juni 1980 nr. 35 om fri rettshjelp vert det gjort følgjande endring:

§ 28 tredje leddet skal lyde:

For den som har fått underretning om avgjørelsen, er fristen for å erklære kjæremål *en måned* fra den dag vedkommende mottok underretningen. For andre er fristen *en måned* fra den dag da vedkommende har fått eller burde ha skaffet seg kjennskap til avgjørelsen likevel ikke utover tre måneder fra det tidspunkt avgjørelsen ble truffet.

22 I lov 8. april 1981 nr. 7 om barn og foreldre (barnelova) vert det gjort følgjande endring:

§ 20 vert oppheva.

23 I lov 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker (straffeprosessloven) vert det gjort følgjande endringar:

§ 20 tredje leddet skal lyde:

Under rettsmøte til *saksforberedelse bestemmer* retten i hvilken utstrekning forklaringer skal protokolleres.

§ 76 skal lyde:

Saker ved Høyesterett kan riksadvokaten føre selv eller overlate til en statsadvokat, en advokat med rett til å føre saker for Høyesterett eller en fullmektig ved riksadvokatembetet.

Saker ved lagmannsrett og herreds- eller byrett blir ført av statsadvokatene, polititjenestemenn som tilhører påtalemyndigheten, eller advokater. Når særlige grunner foreligger, kan riksadvokaten overdra til en polititjenestemann som har juridisk embetseksamen, men som ikke hører til påtalemyndigheten, å føre saker ved lagmannsrett eller ved herreds- eller byrett. I saker ved herreds- eller byrett hvor det er utferdiget forelegg, kan påtalemyndigheten møte ved en polititjenestemann som ikke hører til påtalemyndigheten. Det samme gjelder ved rettsmøter i forhørsrett.

Saker ved lagmannsrett og herreds- eller byrett som gjelder forbrytelse som etter loven kan medføre fengsel i mer enn 6 år, eller sak hvor tiltalen omfatter sikring, skal *under hoved- og ankeforhandling* føres av en statsadvokat. *Forhøyelse av maksimumsstraffen på grunn av gjentakelse, sammenstøt av forbrytelser eller anvendelse av straffeloven § 232 kommer ikke i betraktning.* Når særlige grunner foreligger, kan riksadvokaten likevel overdra til en advokat, en polititjenestemann som hører til påtalemyndigheten, eller en fullmektig ved riksadvokatembetet å føre en slik sak. *Utenfor hoved- eller ankeforhandling kan statsadvokaten overlate til en advokat eller polititjenestemann som tilhører påtalemyndigheten, å føre saken. Det samme gjelder når siktede i retten har gitt en uforbeholden tilståelse som styrkes av de øvrige opplysninger i saken, og saken ikke kan medføre fengsel i mer enn 10 år. Annet punktum gjelder tilsvarende.*

Saker for herreds- eller byretten om forseelser føres som regel av polititjenestemenn som hører til påtalemyndigheten.

§ 109 skal lyde:

Plikt til å møte som vitne ved herreds- eller byrett og lagmannsrett har enhver. Retten kan fritta et vitne som har mer enn 800 km reise med rutegående befordringsmiddel eller 125 km på annen måte, eller en til-

svarende strekning dels på den ene, dels på den annen måte, for møteplikt dersom fremmøte vil medføre uforholdsmessige ulemper eller kostander sammenlignet med vitnets betydning for sakens opplysning.

Vitnet har krav på godtgjørelse etter særskilt lov.

§ 270 første leddet skal lyde:

Bevisopptak forut for hovedforhandlingen kan holdes når et vitne er fritatt for møteplikt etter § 109 første ledd annet punktum, beviset ikke kan føres under hovedforhandlingen uten uforholdsmessig ulempe eller utgift, eller det er fare for at beviset ellers kan gå tapt eller verdien av det bli forringet.

§ 327 nytt annet ledd skal lyde:

Avgjørelser som nevnt i § 54, med unntak av bevisopptak etter § 338 annet ledd, kan under saksforberedelsen for Høyesterett treffes av den dommer som forbereder ankeforhandlingen eller etter dennes innstilling av Høyesteretts kjæremålsutvalg.

Ny § 387 a skal lyde:

Dersom kjæremålsutvalget enstemmig finner det klart at et kjæremål til Høyesteretts kjæremålsutvalg ikke kan føre frem, kan det avvise eller forkaste kjæremålet uten annen begrunnelse enn en henvisning til bestemmelsen her. Avgjørelsen kan omgjøres til gunst for siktede når særlige grunner foreligger.

Et kjæremål fra påtalemyndigheten, som ikke er til gunst for siktede, kan utvalget på tilsvarende måte avvise når det enstemmig finner at kjæremålet gjelder spørsmål av mindre betydning eller at det ellers ikke er grunn til at kjæremålet tas under behandling.

§ 388 nytt andre ledd skal lyde:

Dersom Høyesteretts kjæremålsutvalg enstemmig finner at verken avgjørelsens betydning utenfor den foreliggende sak eller andre forhold tilsier at et kjæremål mot lagmannsrettens avgjørelse av et kjæremål tas under behandling, kan det avvise kjæremålet. Avgjørelsen om avvisning treffes ved beslutning, som kan omgjøres til gunst for siktede når særlige grunner foreligger.

§ 432 tredje leddet skal lyde:

Om frist for oppfyllelse m.m. gjelder reglene i tvistemålsloven §§ 146 til 148 a.

§ 456 tredje og fjerde leddet skal lyde:

For krav som nevnt i første ledd første punktum kan Innkrevingscentralen beslutte trekk i lønn og lignende ytelser etter reglene i dekningsloven § 2-7, eller

stifte utleggspant for kravet dersom panterett kan gis rettsvern ved registrering i et register eller ved underretning til en tredjeperson, jf. panteloven kapittel 5, og utleggsforretning kan holdes på Innkrevingscentralens kontor etter tvangsfullbyrdelsesloven § 7-9 første ledd. For andre krav som Innkrevingscentralen innkrever, kan den beslutte det samme når det følger av særskilt lovbestemmelse. Ved Innkrevingscentralens tvangsfullbyrdelse gjelder tvangsfullbyrdelseslovens regler om gjennomføring av utleggsforretningen, herunder klage, bortfall og opphevelse av utlegg.

24 I lov 8. juni 1984 nr. 58 om gjeldsforhandling og konkurs (konkursloven) vert det gjort følgjande endring:

§ 153 første leddet skal lyde:

Fristen for anke og kjæremål er en måned, hvis ikke annet følger av §§ 4 tredje ledd, 54 annet ledd og 124 første ledd.

25 I lov 8. juni 1984 nr. 59 om fordringshavernes dekningsrett (dekningsloven) vert det gjort følgjande endring:

§ 2-7 tredje leddet skal lyde:

Utlegg i lønnskrav m v kan bare tas i krav som har forfalt eller forfaller innen to år, jf tvangsfullbyrdelsesloven § 7-21. Trekkperioden for bøtekrav er fem år. For skattekrav kan utlegg alltid tas i krav som forfaller inntil fem år etter utgangen av det inntektsåret skatten gjelder, eller i tilfelle endring av ligningen fem år etter utgangen av det kalenderår da endringsvedtak ble truffet. For bidragskrav gjelder ingen tidsbegrensning.

26 I lov 26. juni 1992 nr. 86 om tvangsfullbyrdelse og midlertidig sikring (tvangsfullbyrdelsesloven) vert det gjort følgjande endringar:

§ 1-3 nytt tredje ledd skal lyde:

Når et foretak med rett til å drive finansieringsvirksomhet etter finansieringsvirksomhetsloven § 1-4, låner ut penger mot håndpant i løssøre ved at pantet overleveres til foretaket, kan det inngås forhåndsavtale om at panthaveren selv kan selge løssøret til dekning av pantekravet dersom pantsetteren ikke har innfridd pantekravet innen en frist på minst en måned som panthaveren har fastsatt i et skriftlig varsel som er sendt skyldneren etter forfall. Salget skal skje på forsvarlig måte. Leddet her gjelder ikke løssøre som kan

registreres i et realregister eller motorvogner som skal registreres etter vegtrafikkloven § 15 jf. § 16.

§ 2-10 andre leddet skal lyde:

Om habilitet for medhjelper gjelder § 2-5 første ledd tilsvarende. *Det kan likevel oppnevnes en medhjelper uavhengig av første punktum dersom det finnes ubetenkelig, og vedkommende har særlige forutsetninger for å forestå salget.*

§ 7-20 første leddet tredje punktum skal lyde:

Tilsvarende gjelder ved utlegg i utinglyst rettighet i fast eiendom. For tilbehør, også driftstilbehør til fast eiendom som nevnt i panteloven § 3-4, gjelder annet ledd første og annet punktum tilsvarende.

§ 11-9 tredje leddet andre punktum skal lyde:

Realregisteret skal bekrefte at anmerkningen er registrert og samtidig opplyse om hvem som er hjemmelshaver til formuesgodet og i tilfelle om tvangsdekning allerede er besluttet på grunnlag av en annen begjæring.

§ 11-11 andre leddet skal lyde:

Saksøkeren i et senere besluttet tvangssalg kan kreve å tre inn som saksøker i et tidligere besluttet salg. Et senere besluttet tvangssalg kan ikke gjennomføres på annen måte før et tidligere besluttet tvangssalg i tilfelle er rettskraftig hevet. *Namsretten underretter saksøkeren om det tidligere besluttede salget.* Krav om inntreden fremsettes for namsretten, som varsler medhjelperen eller den namsmyndighet som skal holde auksjon. En saksøker som har trådt inn etter foreleggelsen etter § 11-29 eller etter auksjonsmøtet, får likevel ikke stilling som saksøker dersom et av budene blir stadfestet.

§ 11-12 tredje leddet vert oppheva.

§ 11-13 nytt andre ledd skal lyde:

Er omsetningen av formuesgodet underlagt konsesjon, skal namsmyndigheten bringe på det rene den høyeste pris som vil bli akseptert før formuesgodet blir lagt ut for salg. Den myndighet som avgjør konsesjonsspørsmålet, har plikt til å gi namsretten bindende uttalelse om høyeste pris som vil bli godkjent.

Gjeldande § 11-13 andre leddet vert nytt tredje ledd.

§ 11-16 første leddet skal lyde:

Medhjelperen skal så langt det er mulig straks underrette partene, personer som er varslet etter § 11-8,

og kjente rettighetshavere om tvangssalget med opplysning om hvem som er saksøker og hvilket krav tvangssalget er begjært for.

§ 11-18 andre leddet første punktum skal lyde:

Salg av fast eiendom skal også omfatte driftstilbehør som nevnt i panteloven § 3-4 som saksøkeren har panterett i.

§ 11-18 tredje leddet første punktum skal lyde:

Den som har panterett i en fast eiendom med prioritet etter saksøkerens krav, og i tillegg panterett i driftstilbehør som nevnt i panteloven § 3-4 som ikke omfattes av bedre prioriterte panthaveres panterett, kan kreve at salget skal omfatte også driftstilbehøret.

§ 11-26 første leddet andre punktum skal lyde:

Med namsrettens samtykke kan det likevel tas hensyn til bud med kortere bindingstid ned til 15 dager.

§ 11-27 andre leddet skal lyde:

Betales hele eller en del av kjøpesummen etter oppgjørsdagen, men innen to uker etter at stadfestelsen er rettskraftig, betales *et rentetillegg fastsatt av Kongen*. Betales ikke kjøpesummen, eventuelt med tillegg av renter etter første punktum, innen betalingsfristen etter første ledd, gjelder § 11-32.

§ 11-46 andre leddet nytt sjettede punktum skal lyde:

Det skal fremgå at nødvendige opplysninger om salgsordningen kan fås ved henvendelse til namsmyndighetene.

Gjeldande § 11-46 andre leddet sjettede punktum vert nytt sjuande punktum.

§ 11-54 første leddet skal lyde:

Dersom det ikke blir gitt bindende bud eller saksøkeren i auksjonsmøtet erklærer at ingen av budene vil bli begjært stadfestet, kan saksøkeren innen en måned kreve *nytt salgsforsøk*. Dersom saksøkeren har forbeholdt seg frist til å ta stilling til om bud skal begjæres stadfestet, kan saksøkeren innen fristen i stedet kreve *nytt salgsforsøk*.

§ 11-55 skal lyde:

Tvangsbruken skal gjelde både hovedgjenstanden og tilhørende ting og rettigheter som omfattes av panteretten. Selv om saksøkeren bare har pant i en ideell

del av formuesgodet, kan namsretten beslutte at tvangsbruken skal utvides til å omfatte hele formuesgodet dersom det blir gitt samtykke av saksøkte eller en annen sameier som kan kreve sameiet oppløst ved tvangssalg. Om tvangsbruk av *driftstilbehør som nevnt i panteloven § 3-4* til en fast eiendom gjelder § 11-18 annet og tredje ledd tilsvarende.

Ved tvangsbruk av fast eiendom kan en saksøker som også har panterett for pantekravet i driftstilbehør som nevnt i panteloven §§ 3-8 og 3-9 eller i varelager som nevnt i panteloven § 3-11, kreve at tvangsbruken også skal omfatte disse verdiene dersom verdiene har en naturlig tilknytning til den faste eiendommen, og det for disse verdienes del foreligger tvangskraftig tvangsgrunnlag som nevnt i denne loven § 8-2. Kravet må fremsettes i begjæringen om tvangsbruk. § 8-6 første og annet ledd og § 8-7 første ledd annet punktum og annet ledd gjelder tilsvarende.

Namsretten bestemmer hvor lenge tvangsbruken skal vare. For skip, luftfartøy og tillatelser som er registrert i Petroleumsregisteret, kan brukstiden ikke settes lengre enn to år. Det kan settes vilkår for tvangsbruken.

§ 11-57 første leddet nytt tredje punktum skal lyde:

Ved tvangsbruk som omfatter driftstilbehør som nevnt i panteloven §§ 3-4, 3-8 og 3-9 eller varelager som nevnt i panteloven § 3-11, kan disse verdiene skiftes ut eller selges så langt det er forenlig med en forvarlig drift.

§ 13-2 andre leddet bokstav a skal lyde:

Skriftlig avtale om leie som inneholder vedtagelse av at utlevering kan kreves når leien ikke blir betalt. Det skal gå fram av varselet etter § 4-18 at utlevering kan unngås dersom leien med renter, *utenrettslige inndrivingskostnader, sakskostnader og forfalt leie fram til betalingstidspunktet* blir betalt før fullbyrdelsen gjennomføres.

§ 13-2 tredje leddet bokstav a skal lyde:

Skriftlig avtale om leie som inneholder vedtagelse av at tvangsfravikelse kan kreves når leien ikke blir betalt. Det skal gå fram av varselet etter § 4-18 at utlevering kan unngås dersom leien med renter, *utenrettslige inndrivingskostnader, sakskostnader og forfalt leie fram til betalingstidspunktet* blir betalt før fullbyrdelsen gjennomføres.

§ 13-6 første leddet tredje punktum skal lyde:

Det skal opplyses at fullbyrdelsen kan unngås ved at kravet blir oppfylt innen fristen etter første punktum, eller når fullbyrdelsen er begjært etter § 13-2 annet ledd bokstav a eller tredje ledd bokstav a, ved at *leien* med renter, *utenrettslige inndrivingskostnader,*

sakskostnader og forfalt leie fram til betalingstidspunktet blir betalt innen fristen.

27 I lov 11. juni 1993 nr. 83 om endringer i rettergangslovgivningen m.m. vert det gjort følgjande endring:

Del I nr. 17 vert oppheva.

28 I lov 20. desember 1996 nr. 106 om tomtefeste vert det gjort følgjande endringar:

§ 16 første leddet siste punktum skal lyde:

Er det ikkje sagt noko i avtala om storleiken på tomta (punktffeste), gjeld føresegnene i andre punktum for eit areal på eitt *dekar (daa)*, medrekna der huset eller husa står og høveleg avrunda etter tilhøva på staden.

§ 33 første leddet nytt fjerde punktum:

Kongen kan i forskrift gje nærare føresegner om vilkåra for og gjennomføringa av slik innløyising.

§ 33 første leddet fjerde og femte punktum vert nye femte og sjette punktum.

29 I lov 17. januar 1997 nr. 11 om endringer i straffeloven m.v. (strafferettslige utilregnelighetsregler og særreaksjoner) vert det gjort følgjande endring:

I del I nr. 9 vert det gjort følgjande tilføyning mellom endringa i §§ 2 og 84:

§ 76 tredje leddet skal lyde:

Saker ved lagmannsrett og herreds- eller byrett som gjelder forbrytelse som etter loven kan medføre fengsel i mer enn 6 år, eller sak hvor *påtalemyndigheten vil påstå overføring tiltvungent psykisk helsevern etter straffeloven § 39 eller forvaring*, skal under hoved- og ankeforhandling føres av en statsadvokat. Forhøyelse av maksimumsstraffen på grunn av gjentakelse, sammenstøt av forbrytelser eller anvendelse av straffeloven § 232 kommer ikke i betraktning. Når særlige grunner foreligger, kan riksadvokaten likevel overdra til en advokat, en polititjenestemann som hører til påtalemyndigheten, eller en fullmektig ved riksadvokatembetet å føre en slik sak. Utenfor hoved- eller ankeforhandling kan statsadvokaten overlata til en advokat eller polititjenestemann som tilhører påtalemyndigheten, å føre saken. Det samme gjelder når siktede i retten har gitt en uforbeholden tilståelse som styrkes av de øvrige opplysninger i saken, og saken ikke kan medføre fengsel i mer enn 10 år. Annet punktum gjelder tilsvarende. Saker for herreds- eller byretten om forseelser føres som regel av polititjenestemenn som hører til påtalemyndigheten.

30 I lov 26. mars 1999 nr. 17 om husleieavtaler (husleieloven) vert det gjort følgjande endring:

§ 13-2 andre leddet bokstav e siste punktum skal lyde:

For dommer forkynt etter lovens ikrafttredelse, gjelder ankefristen i tvistemålsloven § 360.

II

Ikraftsetjings- og overgangsføresegner

1. Kongen fastset tidspunktet for når lova tek til å gjelde. Det kan fastsetjast at ulike delar av lova skal ta til å gjelde frå ulik tid.
2. Kongen gjev nærmare overgangsreglar.

Oslo, i justiskomiteen, den 10. februar 2000

Kristin Krohn Devold

leder

Ane Sofie Tømmerås

ordfører

Jan Simonsen

sekretær